

TECHNICKÁ UNIVERZITA V LIBERCI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

Studijní program : Sociální péče

Studijní obor : Sociální pedagog

Kód oboru : 7502R010

Název bakalářské práce :

**VÝKON TRESTU OBECNĚ PROSPĚŠNÝCH PRÁČÍ JAKO
ALTERNATIVA K TRESTU ODNĚTÍ SVOBODY
EXECUTION OF PUNISHMENT OF COMMUNITY SERVICES AS
ALTERNATIVE TO THE PUNISHMENT OF IMPRISONMENT**

Autor :

Podpis autora : _____

Vladislav Krutský

Hořátek 59

288 13 Zvěřinec

Vedoucí práce : Mgr. Květuše Sluková

Počet :

stran	obrázků	tabulek	grafů	zdrojů	příloh
78	0	34	34	14	12 + 1 CD

CD obsahuje **celé** znění bakalářské práce

V Hořátku dne : 24. dubna 2006

TU v Liberci, Fakulta pedagogická

Katedra sociálních studií a speciální pedagogiky

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Jméno a příjmení studenta: Vladislav Krutský

Adresa: Hořátev 59, 289 13 Zvěřínek

Bakalářský studijní program: Sociální péče

Studijní obor: Sociální pedagog

Název bakalářské práce: Výkon trestu obecně prospěšných prací jako alternativa k trestu odnětí svobody

Název BP v angličtině: Execution of Punishment of Community Services as Alternative to the Punishment of Imprisonment

Vedoucí práce: Mgr. Květuše Sluková

Termín odevzdání: 30. 04. 2006

V Liberci dne 28. 01. 2005

.....
vedoucí bakalářské práce

.....
děkan FP TUL

.....
vedoucí KSS

Převzal (student): Vladislav Krutský

Datum: 28. 01. 2005

Podpis studenta: .....

Charakteristika práce :

Bakalářská práce se zabývá teoreticky i prakticky problematikou výkonu trestu obecně prospěšných prací.

Cíl práce :

Cílem práce je zjištění současné praxe výkonu obecně prospěšných prací v soudním okrese Nymburk.

Předpoklad práce :

Teoretická i praktická znalost činností probační služby střediska Nymburk při výkonu trestu obecně prospěšných prací.

Hlavní použité metody :

studium dokumentace výkonu trestu obecně prospěšných prací
nestandardizovaný dotazník
analýza statistických údajů

Základní literatura :

GAJDOŠ, Radek. *Obecně prospěšné práce a další instituty restorativní justice*. 1. vyd. Praha: 2003. ISBN 80-86436-14-4.

MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence*. 2. vyd. Praha: 2003. ISBN 80-7178-771-X.

NEVŘALA, Jan. *Forenzní psychologie*. 1. vyd. Ostrava: 2003. ISBN 80-7042-260-2.

Metodický standard činnosti probační a mediační služby ČR. Praha: 2003.

MPSV, ČR. 2004. *Probační a mediační služba jako nově vznikající oblast sociální práce*.
<http://www.mpsv.cz/scripts/tisk.asp>

Prohlášení

Byl jsem seznámen s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č.121/2000 o právu autorském, zejména § 60 (školní dílo).

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom(a) povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval(a) samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

V Hořátvi dne : 24.4.2006

Podpis :

Poděkování :

U příležitosti ukončení této bakalářské práce děkuji všem, kteří mi velmi pomáhali při psaní. Děkuji rodině za trpělivost a své sestře **Mgr. Iloně Frankové**, za její velkou emoční podporu. Dále bych chtěl poděkovat za výbornou spolupráci **Mgr. Šmídovi** z Probační a mediační služby ČR, středisko Nymburk. Především si dovoluji vyslovit poděkování vedoucí bakalářské práce **Mgr. Květuši Slukové** za její metodické vedení, odbornou pomoc a konstruktivní připomínky.

Název bakalářské práce : Výkon trestu obecně prospěšných prací jako alternativa k trestu odnětí svobody

Název BP v angličtině : Execution of Punishment of Community Services as Alternative to the Punishment of Imprisonment

Jméno a příjmení autora : Vladislav Krutský

Akademický rok odevzdání BP : 2006

Vedoucí BP : Mgr. Květuše Sluková

Resumé :

Bakalářská práce se zabývala problematikou ukládání a výkonu alternativního trestu k trestu odnětí svobody, obecně prospěšnými pracemi v podmínkách naší společnosti. Je nutné trpělivě a pečlivě vytvářet předpoklady pro to, aby obecně prospěšné práce byly chápány jak společností, tak i soudci, kteří tuto sankci pachateli ukládají, a v neposlední řadě i pachateli jako nezbytný předpoklad jejich rychlé a bezproblémové resocializace. Cílem bylo co možná nejvíce přiblížit teoreticky trest obecně prospěšných prací, jeho právní úpravu, význam, ukládání, výkon, účel a rovněž i jeho perspektivu v trestním právu, prakticky pak zjistit, zda uložený trest OPP splňuje svůj účel v porovnání výkonu trestu odnětí svobody.

Práce obsahuje dvě části, část teoretickou a část praktickou. **Část teoretická** se zabývá významem a činností Probační a mediační služby, vysvětluje jednotlivé druhy alternativních trestů v legislativních podmínkách České republiky a soustřeďuje se na bližší seznámení s trestem obecně prospěšných prací v kontextu restorativní justice ČR, na jeho právní úpravu, ukládání, význam, výkon, účel a jeho perspektivy v trestním právu. **Praktickou částí** byly na okrese Nymburk zjištěny pomocí dotazníků, kde byly odlišně sestavené otázky pro odsouzené a poskytovatele OPP, jejich názory na význam trestu OPP, na jeho ukládání, výkon a účel. Otázky pro praktickou část své bakalářské práce jsem se snažil volit tak, aby se nezdály příliš osobní, a aby mi respondenti odpověděli na co nejvíce otázek.

Klíčová slova :

Delikvence, trest odnětí svobody, obecně prospěšné práce, probační a mediační služba, odklony, alternativy, odsouzený, poskytovatelé, prevence, koncepce, dotazník, instituce.

Summary:

This Bachelor's dissertation concerns the imposition and execution of an alternative punishment to the punishment of imprisonment, namely the community service order within the conditions of our society. It is necessary to create patiently and carefully premises to the aim that the community service order would be understood both by the society and also by the judges, which impose this specific penalty to the offender, and last but not least, by the offenders themselves as a necessary presumption of their quick and unperturbed return into the society. The purpose has been to explain as much as possible the theoretical punishment of the community service, its legal regulation, meaning, imposition, execution, purpose and its perspectives within the Criminal Law and to find out, if the community service order fulfills its function in comparison to the execution of imprisonment.

The dissertation involves two parts: a theoretical and a practical part. **The theoretical part** concerns the meaning and the activities of the Probation and mediation service, it explains the individual kinds of alternative punishments within the legislative conditions in the Czech republic and it concentrates on closer recognition with the punishment of the community service order within the context of the restorative justice of the Czech Republic, on its legal regulation, imposition, meaning, execution, purpose and its perspectives in the Criminal Law. In the **practical part** have been in the District of Nymburk by means of questionnaires found out the opinions on the meaning of the community service punishment of the convicted persons and of the persons who give the community service tasks, the opinions of its imposition, execution and purpose. The questions for the practical part of my bachelor's dissertation I have tried to choose in such a way that they do not seem to be too personal and that the respondents would answer as many questions as possible.

Key words:

Delinquency, imprisonment, community service, probation and mediation service, diversion of criminal proceedings, alternatives, convicted person, work giver, prevention, conception, questionnaire, institution.

Obsah

1 Úvod.....	9
2 Teoretická část.....	10
2.1 Trestný čin.....	10
2.2 Alternativní tresty v legislativních podmínkách České republiky.....	12
2.2.1 Definice alternativy.....	12
2.2.2 Druhy alternativních trestů.....	13
2.3 Obecně prospěšné práce.....	15
2.3.1 Význam trestu OPP.....	15
2.3.2 Platná právní úprava (trestní zákon).....	16
2.3.3 Typy obecně prospěšných prací.....	18
2.3.4 Ukládání trestu obecně prospěšných prací.....	19
2.3.5 Srovnání zahraničních právních úprav trestu OPP.....	20
2.3.6 Výkon trestu obecně prospěšných prací (trestní řád).....	21
2.4 Probační a mediační služba České republiky.....	24
2.4.1 Koncepce zákona o Probační a mediační službě.....	24
2.4.2 Činnost a působení Probační a mediační služby.....	25
2.5 Činnost středisek PMS v rámci zajištění možností ukládání a výkonu trestu OPP před pravomocným rozhodnutím soudu.....	27
2.5.1 Poučení o trestu OPP.....	27
2.5.2 Záruka zájmového sdružení.....	28
2.5.3 Mapování a rozšiřování požadavků poskytovatelů míst výkonu OPP.....	29
2.5.4 Nabídka dalších možností spolupráce PMS s obviněným a s poškozeným.....	29
2.6 Činnost středisek PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu OPP po pravomocném rozhodnutí soudu.....	30
2.6.1 Zajištění místa pro výkon trestu OPP.....	30
2.6.2 Projednání podmínek výkonu trestu OPP s klientem.....	31
2.6.3 Zahájení výkonu trestu OPP v instituci.....	33
2.6.4 Kontrola a evidence výkonu trestu OPP.....	33
2.6.5 Postup při nevykonání trestu OPP.....	34
2.6.6 Změna místa výkonu trestu OPP.....	34
2.6.7 Rozhodování soudu o odložení, přerušení, upuštění a přeměně trestu OPP.....	35
2.6.8 Kontrola řádného života klienta a ukončení práce s klientem.....	36
3 Praktická část.....	37
3.1 Cíl praktické části.....	37
3.2 Průběh průzkumu.....	37
3.3 Použité metody.....	38
3.4 Stanovení předpokladů.....	40

3.5 Získaná data a jejich interpretace.....	41
3.6 Shrnutí výsledků praktické části a diskuse.....	70
4 Závěr.....	75
5 Návrh opatření.....	76
6 Seznam použité literatury.....	77
7 Seznam příloh.....	78

1 Úvod

Zdalo by se, že trestná činnost, zločiny a delikvence provází existenci lidstva od samého počátku. Ale je nutno zdůraznit, že delikvence v pravém slova smyslu vzniká až s civilizací, s prvními státními útvary a formulací prvních kodexů-formálně stanovených předpisů a sankcí spojených s jejich překročením. Individualizace člověka pokročila natolik, že jsou jednotlivci a sociální skupiny, které se vnitřně neztotožňují či odmítají oficiálně deklarovaný systém hodnot a z nich plynoucích sociálních vztahů, vybočují a jednají vůči němu protichůdně. Zároveň jsou již natolik individuálně utvářeni a sami se tak chápou, že jenom psychická sankce (ztráta prestiže, izolace, vyloučení ze společenství...) by je nezdrtila, a proto společnost (či jejich vládnoucí složky) volí další tresty a donucení, jak buď jedince ze společnosti eliminovat, či docílit jeho žádoucí chování dle normy.

Je v zájmu společnosti, aby trestnou činnost páchalo co nejméně lidí a zároveň, aby počet trestaných byl také co nejmenší. Je třeba dělat vše pro to, aby každý trestný čin byl odhalen a potrestán, ale ještě důležitější je dělat takovou sociální a právní politiku, aby bylo co nejméně těch, kteří budou muset být potrestáni.⁽¹⁾ Trestný čin je narušením lidské integrity a mezilidských vztahů, vytváří povinnosti a závazky. Proporční chápání zločinu a trestu jako v podstatě odplaty (zásada oko za oko, zub za zub), tvrdé tělesné tresty navozující utrpení jsou nahrazovány tresty humánnějšími, přihlížejícími nejen k závažnosti zločinu, ale i k motivaci trestné činnosti, okolnostem. S formováním složitějších právních představ souvisí i vytváření specializovaných institucí zabývajících se realizací zákona i výkonu. Do problematiky justice se postupně zapojují i další odborníci - psychiatři, pedagogové a psychologové, roste význam péče o narušenou mládež, o nápravu odsouzených a snahu o prevenci trestné činnosti a recidivy. Trest by měl být spravedlivý - přiměřený zločinu, ale i dalším okolnostem. Trest odnětí svobody má téměř vždy i četné negativní dopady na trestaného, na širší sociální okolí.

Trest má odsouzeným umožnit, aby se s pocity viny vyrovnali, ale také, aby mohli vést po výkonu trestu „normální“ občanský život. To souvisí i se vztahem společnosti k lidem po výkonu trestu, jak je přijme a jaké podmínky pro další život jim připraví. Všude tam, kde to je možné, bychom měli dát zelenou alternativním trestům. **Cílem bakalářské práce** je popsat teoreticky i prakticky problematiku obecně prospěšných prací, jednoho z mnoha alternativních trestů.

---

1) NEVŘALA, Jan. *Forenzní psychologie*. Ostrava : 2003 , s. 11.

2 Teoretická část

2.1 Trestný čin

Trestný čin je jedním z aspektů lidské zkušenosti, který vyvolává představu zla a porušování zákona, a který byl mnohokrát a různě definován a vykládán. Trestný čin se často přirovnává k hříchu tj. k porušování přirozeného práva. Chápání trestného činu jako hříchu může nicméně představovat bod, od něhož se lze odrazit, protože vývoj definic trestného činu je vnitřně svázán s historickými představami o dobru a zlu s pojmem přirozeného práva. Pro jiné má trestný čin jiný význam : pro reportéra je to zpráva, pro detektiva je to práce, pro zloděje je to byznys a pro oběť představuje strach a ztrátu. Pro většinu lidí však trestný čin není nic víc, než porušením obecně akceptovaného souboru pravidel, podpořených mocí a autoritou státu.

Zákonná definice trestného činu je upravena v § 3 odst.1 a 2 trestního zákona (dále již jen TZ) - trestným činem je pro společnost nebezpečný čin, jehož znaky jsou uvedeny v tomto zákoně a jehož stupeň nebezpečnosti je u dospělých větší než nepatrný, u mladistvých vyšší než malý. Aby se určitý čin stal trestným činem, musí naplňovat formální znaky trestného činu (znaky uvedené v zákoně) a zároveň znak materiální (určitý stupeň společenské nebezpečnosti).

V odborné literatuře se můžeme setkat s mnoha různými definicemi trestu lišícími se podle kontextu, ve kterém jsou zrovna uváděny. Všechny se ale obecně shodují na tom, že je to určitá odplata za něco, co nemělo nastat, co je v rozporu buď s normami právními nebo morálními. Odplata je často chápána jako sociální msta neboli snaha po uložení trestu co nejvíce odpovídajícího povaze provinění. Tento přístup se zajímá pouze o to, aby trest odpovídal zločinu, a je tak starý jako historie sama. Ve dvacátém a jednadvacátém století je ale teorie odplaty pomalu opouštěna, neboť demokratická společnost je založena na zásadách práv jednotlivce a občanských svobod, kde tresty v podobě „vyrovnaných účtů“ představují rozpor v hodnotách.

V oblasti trestněprávní se trestem rozumí „jeden z prostředků státního donucení ukládaným jménem státu k tomu povolanými soudy v trestním řízení, jímž se působí určitá újma za spáchaný trestný čin jeho pachateli, trestem se pak vyslovuje společenské odsouzení činu a jeho pachatele“.(2)

Typickým a nezbytným znakem trestu je, že se jím působí určité osobě určitá újma. Tato újma, protože výrazně zasahuje do občanských práv, nesmí překročit hranici nezbytnou k dosažení účelu trestu. České trestní právo je založeno na zásadě humanismu, z čehož vyplývá zákaz mučení, krutých nelidských nebo ponižujících trestů zakotvených v čl.7 odst.2 Listiny základních práv a svobod, kde se traduje požadavek článku 10 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, a zákonný zákaz ponížení lidské důstojnosti výkonem trestu.

V českém trestním právu je účel trestu vyjádřen v § 23 trestního zákona. Aby trest správně plnil svůj účel, tak by měl působit jak na pachatele trestného činu, tak i na všechny ostatní občany. V § 23 TZ se praví, že účelem trestu je chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páchání trestné činnosti a vychovat je k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti. V této definici je vyjádřen jak požadavek individuální prevence, tak i prevence generální, a zároveň zde nalzáme i základní funkci trestu-funkci ochrannou. Smyslem tohoto ustanovení je přimět pachatele k respektování našich zákonů a trest je zde chápán nejen jako prostředek sebeobrany společnosti před trestnými činy, ale i jako výchovný prostředek.

Trest, má-li změnit určité chování, musí být individualizován, neboť co je pro jednoho trestem, druhého nechává lhostejným a pro třetího může být dokonce odměnou. Individualizaci trestu lze alespoň u některých deliktů založit na převládající motivaci kriminálního chování, a tím na motivaci subjektů obecně. Individualizace trestu je především nutná u recidivistů. Trest, pokud má být účinný, musí být doprovázen odměnou. Zatímco trest blokuje nežádoucí chování (pachatelem je prožíván jako odmítání nejen jeho chování, ale i jeho osoby) , musí se odměna vztahovat k žádoucímu chování. Trest, nedoprovází-li jej odměna, nemá vliv na změnu cílů, jichž se snaží trestaná osoba dosáhnout, v mnoha případech má za následek pouze změnu cest, které vedou k těmto cílům.⁽³⁾ Odměnou je zde myšlen trestní rejstřík bez záznamu za spáchaný trestný čin a možnost odsouzeného vykonat svůj trest na svobodě a nebýt vytržen ze svého sociálního prostředí. Ke zvýšení účinku prevence je nutno usilovat o neodvratnost trestu a k jeho uložení musí dojít bezprostředně po provinění, aby mezitím nedošlo u pachatele k utvrzení se o správnosti svého chování. Pro účinnost trestu je velmi žádoucí jeho spravedlivost a adekvátnost - nesmí být ani přísnější ani mírnější, než je nezbytně nutné k ochraně společnosti.

---

2)NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha : Codex, 1997, s. 197.

3)ČERNÍKOVÁ, Věra. *Sociální ochrana*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 1996, s. 34.

2.2 Alternativní tresty v legislativních podmínkách České republiky

2.2.1 Definice alternativy

Při slově trest se většině populace vybaví jako první vězení, tedy trest odnětí svobody nepodmíněně. Není to ovšem trest jediný, který náš právní řád zná. V posledních letech dosahují značné popularity tzv. tresty alternativní, které jsou z ekonomického hlediska pro stát podstatně levnější a pro odsouzeného často vhodnější a účinnější než trest odnětí svobody.

Alternativou se rozumí možnost volit mezi dvěma a více způsoby řešení. V trestním právu to znamená, že soudce při ukládání trestu odsouzenému má možnost uložit trest odnětí svobody nebo naopak vybrat trest, který bude vykonán na svobodě. Jistě není snadné vybírat z možných trestů, které nabízí český trestní zákon, protože jedinečnost osobnosti každého pachatele a nutnost individualizace trestu nutí soudce k pečlivému zvážení nabízených možností potrestání a následnému vybrání toho trestu, o němž je soudce přesvědčen, že nejlépe splní svůj účel.

Nejlépe smysl alternativy v trestním právu vystihuje její čtyřbodová definice :

1. Alternativa je volba trestu nespojeného s odnětím svobody. Je ukládán pachateli, který by jinak byl odsouzen k trestu odnětí svobody.
2. Alternativa trestu odnětí svobody nesmí zahrnovat žádnou ztrátu svobody. Jinak by mohlo jít pouze o vylepšení trestu odnětí svobody, o jeho lepší a humánnější výkon.
3. Pachatel musí být schopen vyhovět stanoveným podmínkám, což se týká zejména výše ukládaného peněžitého trestu.
4. Délka trvání alternativní sankce musí být úměrná trestnému činu a délce odnětí svobody, který by jinak byl za trestný čin uložen.⁽⁴⁾

Alternativní tresty pachatele nezabavují zcela svobody, ale částečně zbavují nebo omezují jeho práva. Do finanční svobody pachatele zasahují též peněžité tresty.

---

4) ČERNÍKOVÁ, Věra. *Sociální ochrana*. Praha: Vydavatelství PA ČR 1996, s. 111.

Mají ale i pozitivní obsah - úmysl bolestně konfrontovat pachatele s trestným činem, který spáchal, a zároveň ho konfrontovat s jeho odpovědností vůči sobě samému a vůči společnosti tím, že mu poskytnou příležitost vrátit něco pozitivního oběti nebo společnosti. Dát věci do pořádku znamená odškodnění a náhradu (reparation - reparaci), obnovu (restoration - restoraci, restauraci) či uzdravení (recorvery - rekonvalescence). „Obnovující“ (tj. do původního stavu věci vracějící) justice (restorative justice) je nové moderní pojetí, z něhož tyto sankce vycházejí. Do této skupiny patří sankce jako náhrada způsobené škody, kompenzace oběti trestného činu, narovnáání, kurzy sociálního výcviku, kurzy zaměřené na řešení problémů pachatele s alkoholem za volantem, výkon bezplatné práce ve prospěch společenství a probace.(5) Předpona „re“ ve smyslu návratu v původní stav je však v této souvislosti nepřesná. Pokud došlo k závažnému trestnému činu, neexistuje možnost nahradit způsobenou škodu nebo vrátit věci do původního stavu. Lynn Shiner, matka dvou zavražděných dětí, svou situaci popsala takto : „Vytváříte si a stavíte nový svět. Ze svého starého života si do nového přináším pouze pár věcí.“(6)

2.2.2 Druhy alternativních trestů

V odborné literatuře se setkáváme s rozlišením alternativních trestů v užším a širším pojetí. **Do užšího pojetí** řadíme takové tresty, které v sobě zahrnují odborné psychosociální vedení a kontrolu pachatele, které jsou zajišťovány Probační a mediační službou (dále již jen PMS) - **podmíněné odsouzení s dohledem** (§ 60a TZ) – **soud může podmíněně odložit trest odnětí svobody nepřevyšující tři roky**, pokud zároveň vysloví nad pachatelem dohled nebo mu současně uloží další omezení a povinnosti, - **trest obecně prospěšných prací** (§ 45, **45a trestního zákona**) .

Tresty v **širším pojetí** rozumíme všechny tresty nespojené s odnětím svobody :

♦ **podmíněné odsouzení** (§ 58 a následující trestního zákona) - podmíněně lze odložit výkon trestu odnětí svobody, který nepřevyšuje dvě léta (§ 58 trestního zákona). Zkušební doba se stanoví na jeden až pět let,

---

5) KALMTHOUT van, Anton, M. *Uplatňování alternativních sankcí*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1996, s. 125-126.

6) ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha : 2003, s. 20 .

- ♦ **peněžitý trest** (§ 53 a následující trestního zákona) – se ukládá ve výměře **od dvou tisíc korun do pěti miliónů**, pokud pachatel získal nebo chtěl získat trestným činem majetkový prospěch. Současně s uložením peněžitého trestu ukládá soud tzv. náhradní trest odnětí svobody do dvou let, pokud peněžitý trest nebyl zaplacen,
- ♦ **tresty zákaz činnosti** (§ 49 a následující trestního zákona) - na **jeden rok až pět let**, pokud se pachatel dopustil trestného činu v souvislosti s touto činností, např. při výkonu určitého povolání,
- ♦ **trest vyhoštění** (§ 57 trestního zákona) – se **ukládá pouze cizincům**, kteří nemají na území České republiky povolen dlouhodobý pobyt, a ni jim nebyl poskytnut azyl a znamená zákaz zdržování se po dobu **jednoho roku až deseti let** nebo na **dobu neurčitou** na území České republiky,
- ♦ **trest zákaz pobytu** (§ 57a trestního zákona) – lze uložit za **úmyslný trestný čin na jeden rok až pět let** v místě, kde pachatel spáchal nebo opakovaně páchá trestnou činnost. Nelze ho uložit v místě, kde má občan trvalý pobyt,
- ♦ **trest propadnutí majetku** (§1 a následující trestního zákona) - pokud soud odsuzuje pachatele k výjimečnému trestu nebo odsuzuje-li ho k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, **za zvlášť úmyslný trestný čin**, soud při ukládání trestu přihlíží k poměrům pachatele,
- ♦ **trest propadnutí věci** (§ 55 a následující trestního zákona) – soud může uložit trest pokud bylo **užito věci ke spáchání trestného činu**, byla trestným činem získána nebo byla zčásti nabyta, byla ke spáchání určena. Vlastníkem propadlé věci se stává stát.

S dalším častým dělením se setkáváme při otázkách alternativ k uvěznění, které chápeme ve dvou rovinách:

- a) **hmotně právní** – v pojetí alternativních trestů, které lze uložit jako samostatné tresty bez uložení trestu odnětí svobody:
- **trest obecně prospěšných prací** (§ 45 odstavec 1, trestního zákona)
  - **peněžitý trest** (§53 odstavec 3, trestního zákona)
  - **podmíněné odsouzení** (§58 a následující trestního zákona)
- b) **procesně právní** – spočívající v užití tzv. **odklonů** – institutu podmíněného zastavení trestního stíhání a institutu narovnání, které však nejsou alternativou pouze k nepodmíněnému trestu odnětí svobody, nýbrž jde o alternativy trestání vůbec .

Hlavními důvody, které vedou k rozšíření alternativních přístupů v trestních věcech je zejména snaha o individualizaci trestního postihu, pozitivní motivace pachatele trestného činu k životu v souladu se zákonem, aktivní zapojení poškozeného trestným

činem do řešení trestních věcí, ale též efektivní řešení přetíženosti soudů, vypořádání se s nedostatkem kapacity věznic, zlevnění a zrychlení trestního řízení a nalezení účinné formy prevence kriminality, to vše při zachování vysokých nároků na věcnou správnost a spravedlnost soudního rozhodování. V oblasti trestních sankcí je projevem těchto změn především vytvoření podmínek pro široké uplatnění a využití vhodných alternativ k potrestání „jakožto zvláštních „jiných forem reakce na trestnou činnost představující alternativu k tradičnímu trestu odnětí svobody.

2.3 Obecně prospěšné práce

2.3.1 Význam trestu OPP

Obecně prospěšné práce (community service), někdy též nazývané jako společensky prospěšné práce, jsou pravděpodobně jedním z nejprogresivnějších ambulantních opatření evropského trestního práva posledních několika let. Odborníci do nich vkládají největší naděje, protože právě ony nabízejí nejvíce možností pro budoucí využití.

Základním smyslem trestu obecně prospěšných prací (dále již jen OPP) je vedle naplnění obecného účelu trestu též skutečnost, že odsouzený není umístěn do věznice a vystaven negativnímu působení vězeňského prostředí. Navíc trest OPP umožňuje zachovat pozitivní sociální vazby, které jsou pro reintegraci (resocializaci) pachatele jedním z nejúčinnějších prostředků. Originalita tohoto trestu spočívá v tom, že obecně prospěšná práce aktivně přispívá k možnosti nápravy odsouzeného, a to nejen při výkonu práce. Dále se zejména nenarušují užitečné svazky pachatele s jeho okolím, není zbaven výkonu normálních společenských povinností ani odpovědnosti. Podmínkou aplikace této sankce je však ochota pachatele spolupracovat., proto je také téměř ve všech trestních zákonech (s výjimkou českého) zakotven požadavek souhlasu pachatele. Důležitou podmínkou pro efektivní a dostatečně širokou využitelnost trestu OPP je spolupráce ze strany společnosti, neboť bez jejího aktivního a vstřícného přístupu by se trest OPP nemohl uplatnit v praxi.

Soud pachateli uloží povinnost **odpracovat určitý počet hodin práce splňující podmínku obecného a veřejného zájmu**, již odsouzený musí vykonat sám, bezplatně a ve svém volném čase v průběhu stanovené lhůty (nejčastěji do jednoho roku od nařízení trestu). Může se jednat o jakoukoli práci ve prospěch daného regionu, která přináší užitek celé společnosti. Ačkoli nepředstavuje újmu v podobě detence pachatele ve vězení, obsahuje újmu

v jiných, dnes vysoce ceněných hodnotách – v oblasti volného času a peněz. Významným rysem obecně prospěšných prací je fakt, že „vyžaduje na odsouzeném, aby dal svůj čas a své schopnosti k dispozici společnosti, jejíž platné právo porušil.“⁽⁷⁾ . Za výkon obecně prospěšné práce odsouzený nedostává ani finanční, ani jinou odměnu. Práce odsouzených ve prospěch druhých lidí se tak pro odsouzené stává i dobrou životní zkušeností.

2.3.2 Platná právní úprava (trestní zákon)

Zavedení trestu obecně prospěšné práce do českého právního řádu ,resp. do trestního zákona bylo jedním ze zásadních kroků, jehož prostřednictvím se naplňuje a dále rozvíjí koncept moderního trestního práva, pro nějž je v současnosti charakteristická snaha po hledání nových způsobů řešení trestních věcí, a to způsobů alternativních, které by nahradily či doplnily tradiční, avšak v některých případech již nepružné postupy v trestním řízení. Podle trestního zákona je v obecné rovině účelem trestu chránit společnost před pachateli trestných činů, zabránit odsouzenému v dalším páčání trestné činnosti a vychovat jej k tomu, aby vedl řádný život, a tím působit výchovně i na ostatní členy společnosti. Tento účel trestu se v plném rozsahu uplatňuje i u alternativních trestů, kde je kladen důraz především na individuální prevenci zaměřenou na resocializaci a rehabilitaci pachatele trestného činu. **Podle našeho trestního zákona lze uložit za spáchané trestné činy pouze tresty uvedené v § 27 TZ.**

Jedním z těchto trestů je **trest obecně prospěšných prací**, který byl do trestního zákona zařazen novelou č.152/1995 Sb., s účinností od 1.1.1996, a to jako **další samostatný druh trestu, který měl být významnou alternativou trestu odnětí svobody**. Podle systematického zařazení trestu obecně prospěšných prací v § 27 TZ hned na druhé místo za trest odnětí svobody je usuzováno, že tento druh trestu má být druhým nejpřísnějším po trestu odnětí svobody.⁽⁸⁾

---

7)VANDUCHOVÁ, Marie. *K novému trestu obecně prospěšných prací*. Právní praxe:1996, s.397.

8)SOTOLÁŘ, Alexandr. *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí*. Díl první. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR. Praha : 2001, s. 201.

Přesto, že jde o samostatný druh trestu, má spíše tam, kde je to vhodné, nahradit trest odnětí svobody. Zákonné předpoklady, při jejichž existenci může soud uložit pachateli trestného činu trest obecně prospěšných prací, **vymezuje § 45 odst. 1 TZ takto :**

a) jedná se o trestný čin, na který zákon stanoví trest odnětí svobody, jehož **horní hranice trestní sazby nepřevyšuje pět let**, přičemž pro určení výše trestní sazby v konkrétním případě je rozhodující sazba tohoto trestu stanovená ve zvláštní části trestního zákona, nikoli konkrétní výměra, v jaké by byl pachateli trest odnětí svobody uložen,

b) existuje důvodný předpoklad, že vzhledem k povaze spáchaného trestného činu možnosti nápravy pachatele není k dosažení účelu uložení jiného trestu třeba.

Povaha trestného činu je dána zejména objektem a objektivní stránkou jeho skutkové podstaty a způsobem provedení činu a motivací pachatele. **Možnost nápravy pachatele** je zpravidla jako důležitý aspekt osobnosti pachatele jednou ze složek spoluurčujících **intenzitu stupně nebezpečnosti konkrétního trestného činu pro společnost**, kdy je nutno komplexně a ve vzájemné souvislosti hodnotit složky tohoto stupně, a to jak jednotlivě, tak jejich souhrn. **Základní význam mají chráněný zájem a následky trestného činu.** Spolu s ostatními kritérii je třeba hodnotit také recidivu pachatele. Při hodnocení recidivy je třeba mít na zřeteli, že základem trestní odpovědnosti je spáchaný trestný čin, nikoli „**nebezpečnost pachatele**“. Negativně se hodnotí jeho recidiva, pozitivně jeho dosavadní řádný život a nízký věk. **Řádný život** vede jen ten, kdo plní základní povinnosti občana ČR jak v soukromém životě, tak vůči společnosti. Vedení řádného života není totožné s faktem, že občan nemá záznam v rejstříku trestů. Význam osoby pachatele je určen především jeho vztahem k zájmům a hodnotám společnosti, osobními a povahovými vlastnostmi a s nimi souvisejícími důsledky, a to zejména do jaké míry hrozí od pachatele nebezpečí i v budoucnu pro zájmy chráněné tr. zákonem.

Intenzitu stupně nebezpečnosti konkrétního spáchaného tr. činu pro společnost je nutno hodnotit zásadně z hlediska doby, kdy byl čin spáchán. Jestliže však od spáchání trestného činu do ukládání trestu uplynula delší doba, mohou se některé složky tohoto stupně jevit jinak než v době spáchání trestného činu. **Jako kritéria nebezpečnosti tr. činu pro společnost jsou i jiné okolnosti**, za kterých byl čin spáchán, např. i ta skutečnost, že se činy tohoto druhu v daném místě rozmáhají. To se pokládá za důvod zvyšující nebezpečnost činu pro společnost.

Trest obecně prospěšných prací je konstruován jako **trest univerzální**, který lze uložit za jakýkoli trestný čin s odpovídající trestní sazbou trestu. Pro univerzální využití trestu obecně prospěšných prací vytváří trestní zákon široký prostor, neboť jej umožňuje uložit, i když není ve zvláštní části trestního zákona stanoven (§ 45 odst.2-věta první TZ).

2.3.3 Typy obecně prospěšných prací

Do obecně prospěšných prací patří i jiné obdobné činnosti ve prospěch obcí, ve prospěch státních nebo jiných obecně prospěšných institucí, zabývajících se vzděláváním a vědou, kulturou, školstvím, ochranou zdraví, požární ochranou, ochranou životního prostředí, podporou a ochranou mládeže, ochranou zvířat, humanitární, sociální, náboženskou, tělovýchovnou a sportovní činností, která neslouží k výdělečným účelům. Obecně známý je případ populárního zahraničního fotbalisty, který trest obecně prospěšných prací vykonával formou bezplatné práce s dětmi – se začínajícími mladými fotbalisty.

Typy obecně prospěšných prací:

- a) úklidové práce** - příklad: úklid vozovek, chodníků, krajnic a dalších veřejných prostranství, úklidové práce na údržbě cyklostezek, sportovních a dětských hřišť, čištění kanalizace, vodních toků a vodotečí, čištění plakátových ploch, třídění odpadů, úklid zeleně, čištění potoků .... Nejčastěji jsou vykonávány v dětských domovech, domovech důchodců, domovech dětí a mládeže, v nemocnicích, patří sem i technické služby.
- b) stavební a jiné odborné práce** – příklad: budování chodníků a jejich údržba, demolice staveb, opravy plotů, truhlářské práce, elektrotechnické práce, svářečské práce, zahradnické práce, lesnické práce ...,
- c) stavební a jiné pomocné práce** – příklad: výkopové práce, přesun stavebního materiálu, výsadba stromků a jiné zeleně, pomoc v prádelnách a kuchyních, nátěry laviček, zábradlí, sklizeň zeleniny, přípravy obecních oslav, stavba dětských hřišť.....,
- d) kancelářské a odborné práce** – příklad: budování internetových stránek, výuka cizích jazyků počítačových programů, roznáška pošty, drobné administrativní práce.....,

I přes rozsáhlý výčet možných oblastí uplatnění odsouzených v rámci výkonu trestu obecně prospěšných prací výrazně v dosavadní praxi převažují práce úklidové a pomocné. Částečně je to způsobeno nízkou pracovní kvalifikací a dovednostmi odsouzených, ale částečně v tomto směru hrají roli i představy odborné a široké veřejnosti o možném typu práce vykonávané v rámci trestu. Stále převládá názor, že pachatel má „makat až zčerná“, čímž je míněno, že má uklízet, čistit, hrabat, kopat apod. V naší praxi se zcela výjimečně objevují i jiné druhy prací. V roce 2002 byl z tohoto důvodu realizován projekt (ve spolupráci se Sdružením pro rozvoj sociální práce v trestní justici a ředitelstvím PMS), zaměřený na zvýšení zájmu neziskových organizací podílet se na realizaci trestu obecně prospěšných prací. Projekt

předpokládá, že škála nabídek prací bude různorodější, a že případně budou vznikat i první projekty **tzv. chráněných dílen**, ve kterých budou odsouzení pracovat.

2.3.4 Ukládání trestu obecně prospěšných prací

Uložení tohoto trestu je na místě u pachatelů **méně závažných trestných činů**, na něž není třeba působit trestem odnětí svobody a zároveň nepostačuje nebo není vhodné uložení samostatného peněžitého trestu. Tento trest může být účinným prostředkem k dosažení účelu trestu zejména u pachatelů trestných činů záležejících v projevech vandalství, výtržnictví nebo méně závažné majetkové trestné činnosti, kde je žádoucí na pachatele působit i veřejným míněním. Předpokladem pro uložení trestu obecně prospěšných prací je očekávání, že odsouzený povede řádný život i bez výkonu trestu odnětí svobody. Na tuto příznivou prognózu chování pachatele nelze usuzovat bez zjištění kladného postoje pachatele k ukládanému trestu obecně prospěšných prací, jeho motivace a připravenosti tento trest vykonat. Na rozdíl od evropských států se u nás souhlas pachatele k uložení tohoto trestu nevyžaduje. Při rozhodování o druhu práce, již má odsouzený vykonat, vychází soud i z pracovních a jiných dovedností pachatele.

Trest obecně prospěšných prací lze ukládat buď **samostatně** nebo **vedle jiného trestu** (§ 45 odst.2 TZ). Pokud však je trest OPP koncipován jako významná alternativa ve vztahu k trestu odnětí svobody, musí být nutně neslučitelný právě s trestem odnětí svobody, a to jak podmíněného, tak nepodmíněného. Podle § 45a TZ může soud uložit trest obecně prospěšných prací ve **výměře od 50 do 400 hodin**, přičemž za každé dvě neodpracované hodiny stanovil jeden den trestu odnětí svobody.⁽⁹⁾ Do této doby se nezapočítává doba, po kterou byl odsouzený ve vazbě nebo vykonával trest odnětí svobody, zdržoval se v cizině anebo nemohl trest vykonat pro zdravotní či jiné překážky. Mimo rozpětí sazeb nelze trest obecně prospěšných prací uložit ani u mladistvého. Trest se vyměřuje v celých hodinách. Po poslední novele trestního zákona v roce 2001 přihlíží soud před uložení trestu obecně prospěšných prací ze zákona ke stanovisku pachatele k možnosti uložení tohoto trestu a k jeho zdravotní způsobilosti trest vykonat.⁽¹⁰⁾ Zdravotní způsobilostí se rozumí nejen způsobilost tělesná, ale i

---

9)DRAŠTÍK, Antonín. *Ještě k výkonu trestu obecně prospěšných prací*. Trestní právo, 1999, s. 21.

10)MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 2003, s. 189.

duševní. Na pachatele, kterému byl uložen trest obecně prospěšných prací, se hledí, jako by nebyl odsouzen, jakmile byl trest vykonán nebo bylo od výkonu trestu nebo jeho zbytku pravomocně upuštěno.

Za podmínek uvedených v § 45 odst. 1 TZ **lze trest obecně prospěšných prací uložit**, i když ve zvláštní části tohoto zákona není stanoven. Může být uložen jako trest samostatný nebo i vedle jiného trestu. **Nelze však uložit trest veřejně prospěšných prací vedle trestu odnětí svobody i s podmíněným odsouzením. Trest obecně prospěšných prací lze uložit též mladistvému (§§ 74,78 TZ).**

2.3.5 Srovnání zahraničních právních úprav trestu OPP

Chceme-li porovnat pojetí institutu OPP v našem právním řádu (trestním právu) a v právních řádech jiných států, kde byl tento trest zaveden, nalezneme podstatné rozdíly, které mnohdy vypovídají o některých nedostacích naší právní úpravy, jež vycházejí s největší pravděpodobností z nedostatku zkušeností s uplatněním tohoto druhu trestu.

Pro zahraniční úpravy OPP jsou charakteristická určitá obecná kritéria při ukládání trestu OPP, kdy významná pozornost je věnována výběru pachatelů, jimž je trest OPP ukládán. Tento trest je **ukládán prvotrestaným a mladistvým**, výlučně za trestné činy menší závažnosti, přičemž je zvlášť stanovena výměra pro mladistvé.. Zákonné úpravy stanoví, za spáchání jakých trestných činů lze trest OPP uložit, jde přitom však především o činy, za které by připadalo v úvahu uložení krátkodobého trestu odnětí svobody. **Za krátkodobý trest** se považuje trest ve výměře **maximálně v trvání od 3 do 6 měsíců**, v některých zemích až **do 12 měsíců**. Například v **Nizozemí** může soudce uložit trest OPP, uvažoval-li o uložení trestu odnětí svobody **do 6 měsíců**. V Anglii, Francii, Nizozemsku se trest OPP ukládá jako hlavní trest nebo jako specifická podmínka při podmíněném odsouzení. Důkladně propracovaný systém alternativních trestů a opatření má Anglie, a to zejména po přijetí zákona o trestním soudnictví z roku 1991. Práci s pachateli odsouzenými k trestu vykonávanému ve společenství je pověřena „Probační a veřejně prospěšná služba“ ,která je organizovaná jako týmová spolupráce probačních a sociálních pracovníků. V Německu, Itálii a Švýcarsku trest OPP funguje dosud jako alternativa trestu nespojeného s trestem odnětí svobody, nikoli tedy jako alternativa k hlavnímu nepodmíněnému trestu odnětí svobody.

V Maďarsku trestní zákon novelou trestního zákona z roku 1993 umožnil trest vězení nahradit trestem veřejných prací, a to maximálně na sto dní. Případně neodpracované dny musí

odsouzený strávit ve vězení. U mladistvých pachatelů se kromě toho dá uplatnit propuštění na zkoušku, uložení výchovy ve speciálním nápravném zařízení, udělení důtky a nařízená léčba.(11) V Rakousku na začátku roku 1989 vstoupil v platnost zákon o soudu pro mladistvé, který umožňuje využívat při řešení trestných činů mladistvých řady alternativních trestů a opatření, kdy mimo jiné zavedl možnost prozatímního zastavení trestního stíhání na zkoušku za současného uložení probačního dohledu nebo za podmínky splnění určených opatření - například vykonání obecně prospěšné práce apod. Používanými alternativními sankcemi v Německu jsou obecně prospěšné práce a narovnání („náprava škody “). Soudní praxe zde dává, pokud je to možné, přednost neformálnímu vyřizování případů před formální vynášením rozsudků.

Ukládání trestu OPP recidivistům se v zahraničí prakticky neuplatňuje, i když to právní úpravy nevyklučují. Naproti tomu, lze podle naší právní úpravy trest OPP uložit i za úmyslné trestné činy, které jsou ohroženy vysokou trestní sazbou pěti let, tedy lze postihnout i pachatele, kterým hrozí trest dosti vysoký v porovnání se zahraničními úpravami.

Výměra trestu OPP v zahraničních právních úpravách většiny zemí činí **maximálně 240 hodin** (Anglie, Francie, Nizozemí), **pouze výjimečně** je stanovena **horní hranice 400 hodin**. Ve většině právních úprav je stanoveno, že trest OPP ukládaný mladistvým, lze uložit jen v polovině zákonné sazby. **Mladistvým se podle naší právní úpravy** nesnižuje tento trest na polovinu, naopak může být uložen **v plné výměře 400 hodin**. Dále ve většině zahraničních úprav je vyžadován souhlas pachatele s uložením trestu OPP.

V evropských státech jsou práce vymezeny velmi široce, tak, že zahrnují širokou škálu činností počínaje pomoci starým a bezmocným lidem v domácnosti nebo v ústavech sociální péče, přes práci v zájmových nebo sportovních klubech, údržbu veřejné zeleně, údržbu a čištění veřejných budov, zlepšování životního prostředí, čištění veřejných komunikací a veřejných dopravních prostředků až po administrativní práce.

2.3.6 Výkon trestu obecně prospěšných prací (trestní řád)

Výkon trestu obecně prospěšných prací je upraven v trestním řádu (dále jen TR) - zákon č. 141/1961 Sb. v platném znění, hlava dvacátá první, vykonávací nařízení, oddíl třetí v

---

11)MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 2003, s. 193 .

§ 335 až § 340b. **Subjekty, které se podílejí na výkonu trestu OPP jsou** soudy, obecní úřady, státní či jiné instituce, u nichž jsou obecně prospěšné práce vykonávány, zájmová sdružení občanů a probační úředníci. Probační a mediační služby ČR., ve kterém má trvalé bydliště. Pokud s tím však odsouzený souhlasí, může být trest vykonán i mimo tento obvod. Rozhodnutím, podle něhož se má trest OPP vykonat, může být odsuzující rozsudek (§ 120 a násl. TR) nebo trestní příkaz (§ 314e TR).

Jakmile se rozhodnutí soudu, kterým byl uložen trest obecně prospěšných prací, stane vykonatelným, zašle předseda senátu (samosoudce) opis tohoto rozhodnutí okresnímu soudu, v jehož obvodu odsouzený má trvalé bydliště. To znamená, že rozsudek o vině a trestu (příp. trestní příkaz) vydá soud, zpravidla okresní, jehož místní příslušnost je dána podle obecných ustanovení trestního řádu, tedy zpravidla okresní soud, v jehož obvodu byl spáchán trestný čin. Naproti tomu bez ohledu na to, který soud vydal rozhodnutí, na jehož základě se má vykonat trest OPP, je k nařízení výkonu tohoto trestu vždy příslušný okresní soud, v jehož obvodu odsouzený má trvalé bydliště.

K nařízení výkonu trestu je příslušný **zásadně samosoudce okresního soudu**, který rozhoduje usnesením, proti němuž není přípustná stížnost, v tomto usnesení samozřejmě rozhodne o druhu a místě výkonu trestu. Soud přitom vychází z potřeby výkonu těchto prací ve svém obvodu. Pro průběžný přehled soudu o potřebě obecně prospěšných prací stanoví trestní řád povinnost obecních úřadů a jiných obecně prospěšných institucí sdělit soudu každou podstatnou změnu týkající se takových jejich požadavků. Druhy prací, které jsou náplní výkonu trestu OPP, musí splňovat podmínku „**obecné prospěšnosti**“.

Požadavky obcí a obecně prospěšných institucí musí být konkrétní, musí obsahovat místo požadovaného výkonu, druh a rozsah práce, možnou dobu jejího provedení, zvláštní podmínky, za nichž lze práce vykonávat, dále počet pracovníků, kteří jí mohou současně vykonávat, kvalifikační předpoklady apod. Soud pak vede jednotnou evidenci těchto požadavků a tuto evidenci průběžně aktualizuje. Soud zároveň v tomto nařízení výkonu trestu poučí odsouzeného o jeho povinnosti dostavit se do 14 dnů od oznámení usnesení o nařízení výkonu trestu na obecní úřad nebo instituci, u níž má obecně prospěšné práce vykonávat, k projednání podmínek výkonu trestu (toto poučení se uvádí v odůvodnění usnesení). Poté, co se odsouzený dostaví k projednání těchto podmínek, je třeba jej informovat o konkrétním místě, kde a jaké práce bude vykonávat a dohodnout s ním zahájení prací a časový harmonogram jejich provádění. Součástí této dohody by s ohledem na charakter prováděných prací, zejména pro účely minimalizace rizika vzniku škod, mělo být i poučení odsouzeného v otázkách bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, které by měl odsouzený stvrdit svým podpisem. Při odpovědnosti za škodu vzniklou při

provádění prací nebo v souvislosti s nimi se postupuje podle obecných občanskoprávních předpisů (§ 415 občanského zákoníku a násl.). Prokáže-li obec či obecně prospěšná instituce, že takovou škodu nezavinila, zproští se tím odpovědnosti za škodu (§ 430 odst.3 občanského zákoníku). Postavení odsouzeného k trestu OPP ve srovnání s odsouzenými k trestu odnětí svobody je v tomto směru méně zajištěno, protože nemají zvláštní ochranu, kterou jinak přiznává zákoník práce. Odpovědnost za škodu způsobenou při provádění OPP by měla být upravena cestou pojištění odpovědnosti za škodu, přičemž náklady s tím vzniklé by měl hradit stát. Obce či obecně prospěšné instituce by pak nenesly riziko s tím spojené a odsouzeným by tak nehrozil vznik velkých závazků. Podobným způsobem by byla řešena i otázka poškození zdraví odsouzených při výkonu trestu OPP.

Při výkonu trestů obecně spolupracují soudy v široké míře se zájmovými sdruženími občanů ve smyslu ust. § 3 a násl. TŘ. Při výkonu trestu OPP může soud, považuje-li to za prospěšné, požádat zájmové sdružení občanů činné na pracovišti nebo v bydlišti odsouzeného o výchovné spolupůsobení, pokud toto sdružení nabídlo soudu záruku za převýchovu odsouzeného.

Soud, který nařídil výkon trestu OPP, může ve stanovených případech a **na potřebnou dobu odložit nebo přerušit výkon tohoto trestu.** Jedná se o tyto případy :

- a) jestliže v důsledku přechodného zhoršení zdravotního stavu není odsouzený schopen trest vykonat za podmínky, že tato skutečnost vyplývá z lékařských zpráv předložených odsouzeným nebo vyžádaných s jeho souhlasem soudem,
- b) jde-li o těhotnou ženu nebo matku novorozeného dítěte, odloží nebo přeruší předseda senátu výkon trestu OPP na dobu jednoho roku po porodu,
- c) jestliže brání výkonu trestu OPP jiné důležité důvody (např. rodinné důvody), lze odložit či přerušit výkon tohoto trestu, a to i opakovaně, nejdéle však na dobu tří měsíců od právní moci rozhodnutí, jímž byl tento trest uložen,
- d) jestliže byl odsouzený povolán k výkonu vojenské činné služby nebo civilní služby.

Předseda senátu odklad nebo přerušování výkonu trestu OPP odvolá, pominou-li důvody takového odkladu či přerušování. Proti rozhodnutí o odložení nebo přerušování výkonu trestu, jakož i proti rozhodnutí, jímž byl odklad či přerušování odvolány, je přípustná stížnost, jež má odkladný účinek. (§ 339 odst.6 TŘ). Doba, po kterou je výkon trestu odložen nebo přerušován se nezapočítává do lhůty jednoho roku, v níž má být trest vykonán (§ 339 odst. 5 TŘ). Zákon dále umožňuje, aby předseda senátu upustil od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku, jestliže odsouzený není v důsledku změny svého zdravotního stavu dlouhodobě schopen tento

trest vykonat. Toto rozhodnutí s konečnou platností zprošťuje odsouzeného povinnosti trest vykonat.

O přeměně trestu OPP či o přeměně jeho zbytku v trest odnětí svobody rozhodně předseda senátu buď na návrh obecního úřadu či instituce, u nichž mají být OPP vykonávány nebo na návrh probačního úředníka anebo i bez takového návrhu ve veřejném zasedání. Důvodem může být nevykonání trestu OPP ve stanovené době nebo porušení jiných soudem uložených povinností v době od právní moci odsuzujícího rozsudku až do skončení výkonu trestu. Přeměna trestu v trest odnětí svobody je na místě i tehdy, kdy pachatel uložený trest OPP nevykonal ve stanovené době, kterou se rozumí konkrétní časové vymezení neboli harmonogram provádění výkonu tohoto trestu příslušným obecním úřadem či obecně prospěšnou institucí, a proto není třeba vyčkávat konce uvedené zákonné roční lhůty.

2.4 Probační a mediační služba České republiky

2.4.1 Koncepce zákona o Probační a mediační službě

Koncem roku 2003 byl Parlamentem České republiky přijat **zákon č. 257/2000 Sb., o Probační a mediační službě** a o změně zákona č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a zákona č. 359/1999 Sb., o sociálně-právní ochraně dětí (zákon o Probační a mediační službě), který nabyl účinnosti dne 1. ledna 2001. Přijetí tohoto zákona bylo nejen součástí reformy justice, kterou zahájil bývalý ministr spravedlnosti Otakar Motejl, ale současně završilo první období budování probace a mediace v Čechách. Koncepce vychází z nového pojetí restorativní (obnovující se) justice, které k trestnému činu přistupuje jako k útoku především vůči poškozenému, kdy zdůrazňuje konkrétní poškození oběti trestného činu a potlačuje dosavadní chápání trestní spravedlnosti, které zdůrazňovalo zejména poškození státu či společnosti (veřejných zájmů). Restorativní justice se proto soustřeďuje především na konflikt, který vznikl mezi obětí trestného činu a jeho pachatelem jako reakce na spáchaný trestný čin, resp. stíhaný trestný čin posuzuje jako projev určitého sociálního konfliktu mezi nimi. V trestním procesu proto počítá nejen s aktivní rolí obviněného, ale také s individuálním zohledněním zájmů a potřeb oběti trestného činu a dalších dotčených subjektů (zejména sociálního společenství, v němž se pohybují obviněný a jeho oběť,

přičemž klade důraz na odstranění konfliktu mezi nimi, což je samozřejmě i v širším veřejném zájmu a o obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením.

Trestní právo vychází ze zásady pomocné úlohy trestní represe, která znamená, že státní donucení trestněprávními prostředky je třeba používat pouze tehdy, když neexistuje jiné řešení, jak dosahovat souladu chování lidí s právem. Proto jsou hledány další cesty jak nejlépe naplnit účel trestu a trestního stíhání. Účinným prostředkem jsou **tzv. odklony a alternativy**, které umožňují ukončit trestní stíhání jiným způsobem než uložením trestu, a pokud je nezbytné trest uložit, nabízejí jiné alternativní sankce namísto nepodmíněného trestu odnětí svobody. Tímto způsobem lze řešit zejména případy menší závažnosti, kdy ustupuje zájem státu na potrestání pachatele a je dávana přednost kompenzaci škody a jiné újmy, jež byla způsobena oběti trestného činu.

Prvním obdobím je zde myšleno období od roku 1996, kdy k zajištění výkonu alternativních trestů byla na soudech zřízena místa probačních úředníků jako zaměstnanců těchto soudů, kteří zajišťovali výkon trestu obecně prospěšných prací a další jejich činnost spočívala v kontrole výkonu podmíněného odsouzení a v menší míře ve shromažďování informací o odsouzeném před rozhodnutím soudu a jejich poskytování soudu jako podkladu pro jeho rozhodnutí, a také v přípravě podkladů pro aplikaci odklonů trestního řízení (podmíněného zastavení trestního stíhání a narovnání).

Koncepce probace vznikla ve Spojených státech amerických v druhé polovině roku 1841. Za zakladatele je považován **John Augustus**, který byl **prvním probačním pracovníkem**. Skládal aukce za obviněného, kterému pak poskytl práci a finanční podporu jeho rodině. Když se obviněný dostavil k soudu, kde měl vyslechnout rozsudek, Augustus podal zprávu o jeho prvních krocích, které se týkaly jeho nápravy a požádal soudce, aby vynesl místo nepodmíněného trestu jen pokutu a náhradu soudních výloh. Do roku 1858 složil Augustus aukce za více než dva tisíce odsouzených. Jeho snaha přiměla přijetí prvního probačního zákona v roce 1858 ve státě Massachusetts.

2.4.2 Činnost a působení Probační a mediační služby

Zákon o PMS definuje **probaci** jako „**organizování a vykonávání dohledu nad obviněným, obžalovaným nebo odsouzeným, kontrolu výkonu trestu nespojených s odnětím svobody, včetně uložených povinností a omezení, sledování chování odsouzeného ve zkušební době podmíněného propuštění z výkonu trestu odnětí svobody,**

dále individuální pomoc obviněnému a působení na něj, aby vedl řádný život, vyhověl soudem nebo státním zástupcem uloženým podmínkám, a tím došlo k obnově narušených právních a společenských vztahů “. PMS směřuje k začlenění obviněného do života společnosti bez dalšího porušování zákonů a usiluje o obnovení respektu obviněného k právnímu stavu společnosti, o jeho uplatnění a seberealizaci. Odsouzený je povinen informovat probačního úředníka o místě svého pobytu, o zaměstnání, dodržování povinností. Probační činnost by měla naplnit dvě základní funkce a to funkci kontrolní a funkci pomocnou. Probační a mediační služba vychází ze součinnosti dvou profesí - sociální práce a práva, zejména trestního. Slovo **probace** z latiny znamená „zkouška“. Práce s pachatelem formou probace je jedním z nejstarších způsobů sociální práce s pachateli. Souvisela s křesťanským přístupem. Probace uváděli do praxe již v druhé polovině minulého století kněží, kteří si brali na starost pachatele, aby jim pomohli překonat potíže po příchodu z vězení tím, že budou na žádost soudu vykonávat dohled a poskytnou mu pomoc a podporu.

Mediací pak zákon o PMS rozumí „**mimosoudní zprostředkování za účelem řešení sporu mezi obviněným a poškozeným a činnost směřující k urovnání konfliktního stavu, vykonávanou v souvislosti s trestním řízením**“.(12) Slovo **mediace** znamená z latinského překladu „**střed, medium**“. Do oblasti mediačních činností spadá vytváření podmínek pro rozhodnutí státního zástupce/soudce o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo pro rozhodnutí o schválení narovnání (aplikace odklonů trestního řízení) včetně projednání této možnosti se stranami (pachatelem a obětí) a zprostředkování uzavření případné dohody mezi těmito stranami o náhradě škody nebo dohody o narovnání. Na rozdíl od probace, která v sobě obsahuje vedle prvků pomoci i prvky sociální kontroly (ty nevyžadují souhlas pachatele), je možné přistoupit k mediaci pouze s výslovným souhlasem obou stran-tedy pachatele i oběti. **Zvláštní pozornost a péči věnuje PMS obviněným mladistvým a obviněným ve věku blízkému věku mladistvým** (mladým dospělým). Nedílnou součástí poslání služby je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti.

Ministerstvo spravedlnosti zajišťuje činnost PMS po stránce personální, organizační, hospodářské a finanční a zároveň nad její činností vykonává dohled. **Činnost v oblasti probace a mediace** ve vztahu k orgánům policie, státním zastupitelstvím a soudům **zajišťují zaměstnanci PMS na úrovni všech okresů** (v Praze na úrovni jednotlivých obvodů).

---

12)MATOUŠEK, Oldřich. *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 2003, s. 196.

S reformou veřejné správy přecházejí pravomoce na obce s rozšířenou působností. Vedle probačního dohledu zahrnuje činnost působení PMS také soudní pomoc a včasnou pomoc.

Soudní pomoc znamená shromažďování podkladů o obviněném a jeho sociální situaci před rozhodnutím - představuje jednu z možností „**informačního servisu**“ pro orgány činné v trestní řízení, jejímž cílem je především posílení individualizace řešení trestních případů. Činnost probačního pracovníka je zaměřena na získávání informací o osobě obviněného a jeho rodinném a sociálním zázemí. Děje se tak na základě kontaktu s obviněným a projednání jeho sociální situace a rodinné situace. Je třeba zdůraznit, že takto se děje na základě souhlasu obviněného. Zjištěné informace probační pracovník zpracuje do zprávy, která také obsahuje jeho stanovisko o možnosti výchovného působení. Tuto zprávu pracovník předkládá soudu a ta také slouží jako jeden z předpokladů pro rozhodnutí.

Včasná pomoc je působení v oblasti alternativ k vazbě obviněného - představuje pro vybrané trestní případy alternativu k pobytu obviněného ve vazbě na jedné straně a na druhé ponechání obviněného na svobodě. Tato činnost je velmi blízká probačnímu dohledu, i když se jedná o činnost před pravomocným rozhodnutím soudu.

Posláním Probační a mediační služby je přispívat k naplňování trestní spravedlnosti, především vytvářením podmínek pro uplatnění alternativních postupů v trestním řízení, zajištění účinného výkonu alternativních trestů a nalezení účinné reakce na spáchaný trestný čin. Za tím účelem provádí PMS probaci a mediaci a podílí se na řešení sporů mezi obviněnými a poškozenými a svými činnostmi usiluje o urovnání konfliktních stavů, obnovení respektu k právním normám v souvislosti s trestním řízením. Nedílnou součástí poslání PMS je prevence a snižování rizik opakování trestné činnosti, potrestání, jakožto zvláštních, jiných forem reakce na trestnou činnost představujících alternativu k tradičnímu trestu odnětí svobody.

2.5 Činnost středisek PMS v rámci zajištění možností ukládání a výkonu trestu OPP před pravomocným rozhodnutím soudu

2.5.1 Poučení o trestu OPP

Po získání podnětu k zahájení činnosti zavede probační úředník střediska PMS probační spis dle spisového řádu a provede evidenci klienta do probačního rejstříku. Na základě

dojednávání probačního úředníka s obviněným a poškozeným ohledně oblasti spolupráce je potřeba zvážit, zda je vzhledem k možným způsobům alternativního řešení dané trestní věci vhodné a užitečné seznámit obviněného s podmínkami uložení a výkonu trestu OPP. V této fázi trestního řízení probační úředník přihlíží i k případnému požadavku státního zástupce (soudce) na zjištění stanoviska obviněného k možnosti uložení trestu OPP (viz příloha č.4). V rámci své práce s klientem probační úředník tedy může provést předjednání uložení trestu OPP- tj. stručné seznámení klienta s podmínkami uložení trestu OPP a s následným průběhem jeho výkonu (viz příloha č.3) a zjištění vlastní motivace klienta tento druh trestu vykonat. Se souhlasem klienta může probační úředník zjišťovat údaje týkající se klientova zdravotního stavu (respektive případných zdravotních omezení pro práci), dosažené pracovní kvalifikace, časových možností pro výkon trestu OPP apod. a zahrnout je do připravované probační zprávy před rozhodnutím nebo do jiných materiálů, jež budou předány státnímu zástupci nebo soudu. Ve zprávě by se měly rovněž objevit informace PMS týkající se zjištěných potřeb a motivace klienta podrobit se v rámci výkonu alternativního trestu případným uloženým přiměřeným povinnostem/omezením. Pokud příslušný soud uloží v dané věci trest OPP, postoupí své pravomocné rozhodnutí soudu, který je místně příslušný pro vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP. Současně je vhodné, aby k zasílanému rozhodnutí přiložil vypracovanou probační zprávu před rozhodnutím, popřípadě jiné shromážděné informace, např. stanovisko obviněného k uložení trestu OPP. Rovněž by bylo vhodné, aby tyto informace pak tento soud postoupil svému místně příslušnému středisku PMS k přípravě podkladů pro vydání usnesení a pro zajištění kontroly odsouzeného během výkonu trestu OPP. Tímto postupem by se mělo zamezit duplicitnímu zjišťování některých informací a naopak přispět k efektivnějšímu způsobu práce PMS a její vnitřní organizační provázanosti při práci s obviněným (odsouzeným) v rámci ukládání a zajištění kontroly výkonu trestu OPP.

2.5.2 Záruka zájmového sdružení

Při práci s klientem ve stádiu před rozhodnutím ve věci probační úředník rovněž zjišťuje informace týkající se nabídky zájmového sdružení za chování a nápravu odsouzeného, které by tak mohlo výchovně spolupůsobit při výkonu alternativního trestu OPP

2.5.3 Mapování a rozšiřování požadavků poskytovatelů míst výkonu OPP

Středisko PMS ve spolupráci a po dohodě s místně příslušným soudem mapuje situaci v regionu, jež se týká stávajících a nových možností výkonu trestu OPP u státních a nestátních organizací a společně s tímto soudem vede aktuální evidenci požadavků na vykonání trestu OPP. Obce (města, městské části) a instituce, které dle ustanovení § 45 odst.3 tr. zákona připadají v rámci trestu OPP v úvahu jako poskytovatelé míst pro výkon trestu OPP (dále též „instituce“), probační úředník střediska PMS kontaktuje s nabídkou možné spolupráce v této oblasti. V případě jejich zájmu s nimi naváže osobní kontakt za účelem předání informací potřebných pro zajištění výkonu trestu OPP. Současně je seznámí se způsoby spolupráce a pravidly komunikace se střediskem PMS a s místně příslušným soudem během výkonu trestu OPP odsouzeným v jejich organizaci. Dohodne s nimi rovněž způsob, jakým bude prováděna prostřednictvím místně příslušného střediska PMS pravidelná aktualizace a evidence požadavků týkajících se míst pro výkon trestu OPP.

Z požadavku poskytovatele trestu OPP (viz příloha č.5) by mělo být patrné konkrétní místo požadovaného výkonu práce, její druh a rozsah (například v hodinách), možná doba výkonu práce (například sezónní práce, možnost práce pouze v pracovní dny, možnost práce o víkendech apod.) a případné zvláštní podmínky, které jsou s výkonem konkrétní práce spojené (například nutnost vlastnit potravinářský průkaz). **Poskytovatelé** míst výkonu trestu OPP by měli při zadávání svého požadavku na práci rovněž uvést informace o svém zřizovateli (včetně informace o datu a druhu své registrace) a dále konkrétní popis zaměření své činnosti, aby mohlo být soudem posouzeno splnění zákonné podmínky pro možnost výkonu práce v rámci trestu OPP - **tedy podmínka obecné prospěšnosti vykonané práce.**

2.5.4 Nabídka dalších možností spolupráce PMS s obviněným a s poškozeným

V případech, kdy je středisko PMS příslušným státním zástupcem (soudcem) konkrétně požádáno o předjednání možnosti uložení trestu OPP, probační úředník současně s touto činností s klientem dojednává další možnosti spolupráce, a to jak v oblasti probačních, tak i v oblasti mediačních činností. Současně s navázáním kontaktu s obviněným činí probační úředník kroky směřující k navázání kontaktu s poškozeným, kterému nabízí možnost spolupráce při řešení následků trestného činu a informuje ho o možnostech alternativních způsobů řešení trestného činu.

2.6 Činnost středisek PMS v rámci zajištění možnosti ukládání a výkonu trestu OPP po pravomocném rozhodnutí soudu

Při zahájení činnosti střediska PMS směřující k přípravě podkladů pro vydání usnesení o nařízení výkonu trestu OPP by středisko PMS mělo mít k dispozici minimálně tyto údaje : pravomocné rozhodnutí soudu o uložení trestu OPP, opis rejstříku trestu, informace (záznam) o stanovisku obviněného k možnosti uložení trestu OPP, popřípadě zpracovanou probační zprávu před rozhodnutím a další informace (například o zájmovém sdružení, jehož záruka za chování a nápravu odsouzeného byla soudem přijata apod.). Tyto materiály by příslušné středisko PMS mělo obdržet od místně příslušného soudu, který bude vydávat usnesení o nařízení výkonu trestu OPP. V případě potřeby si doplní probační úředník další informace z trestního spisu - například znalecké posudky, údaje o výši způsobené škody, kontakt na poškozeného, zprávy o pověsti obviněného, atd. Probační úředník založí spis dle spisového řádu a zašle klientovi pozvánku k úvodnímu jednání (viz příloha č.6) , u mladistvého klienta kontaktuje také rodiče a spolupracuje s nimi. V této fázi dle okolností případu pravení úředník rovněž zahájí kroky směřující ke spolupráci s poškozeným.

2.6.1 Zajištění místa pro výkon trestu OPP

Probační úředník průběžně ověřuje aktuální možnosti pro výkon trestu OPP u konkrétních poskytovatelů, kteří místo pro výkon trestu OPP nabízejí. Vychází přitom z evidence požadavků vedených ve spolupráci s místně příslušným soudem.

V případě, že má probační úředník k dispozici materiály o předjednání možnosti uložení výkonu trestu OPP a zná některé okolnosti související s možnostmi odsouzeného vykonávat OPP, pokusí se vytipovat vhodný požadavek na místo výkonu OPP. V případě, že jej nalezne, ověří jeho aktuální platnost přímo v dané instituci. V případě, že výše uvedené informace o možnostech odsouzeného vykonávat OPP nemá, připraví dle dostupných informací přehled o možnostech vhodných míst pro výkon trestu OPP.

Probační úředník příslušného střediska PMS průběžně pracuje na rozšíření požadavků poskytovatelů míst výkonu trestu OPP a svou činnost koordinuje s příslušným soudem, kterému seznam poskytovatelů OPP pravidelně předává. S konkrétní institucí nabízející místa pro výkon trestu OPP probační úředník dojedná přesný způsob, jakým budou požadavky na výkon trestu

OPP pravidelně v přehledu aktualizovány a nově evidovány. Zároveň poskytovateli předá vzor dohody o realizaci výkonu trestu OPP (viz příloha č.7) a harmonogramu prací a informace k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci (viz příloha č.11). Taktéž dohodne způsob komunikace v případě neočekávaných změn v již poskytnutých požadavcích tak, aby příslušné středisko PMS mělo vždy průběžný přehled o aktuální potřebě těchto prací.

Přehled požadavků by měl obsahovat konkrétní seznam druhů prací, místo, kde budou práce prováděny, rozsah prací (tj. počet hodin), možný termín provedení práce (například sezónní práce, práce o víkendech nebo v odpoledních hodinách aj.), předpokládaný počet osob, které mohou práce zároveň vykonávat, případně i zvláštní požadavky, např. na kvalifikaci či dovednosti odsouzených, zdravotní způsobilost či omezení, např. nevhodné pro mladistvé a ženy, nutnost vlastnit zdravotní průkaz, upozornění na zvýšenou fyzickou náročnost práce, práci ve výškách apod.

2.6.2 Projednání podmínek výkonu trestu OPP s klientem

Informace, které probační úředník sděluje (popřípadě nabízí) klientovi :

- a) obecné informace o činnosti probační a mediační služby se specifickým zaměřením na postup střediska při zajištění výkonu a kontroly uloženého trestu OPP,
- b) podrobné informace o podmínkách a průběhu výkonu trestu OPP,
- c) vyjasnění rolí zainteresovaných subjektů v průběhu výkonu trestu OPP-odsouzeného, soudu, střediska PMS, instituce nabízející místo pro výkon trestu OPP (případně zájmového sdružení, které za chování a osobu odsouzeného poskytlo záruku) za současného vymezení jejich postavení, práv, povinností, pravidel komunikace,
- d) zjištění informací důležitých pro možnost vykonávat trest OPP (nejsou-li dosud k dispozici) a dojednání konkrétních podmínek místa a způsobu výkonu trestu OPP.

Informace, které probační úředník zjišťuje od klienta :

- a) postoj klienta ke spáchanému činu a uloženému trestu, míru jeho motivovanosti trest vykonat,
- b) časové možnosti klienta v souvislosti s jeho zaměstnáním, studiem, rodinnou situací,
- c) dosažené vzdělání a odborné kvalifikace, praktické pracovní dovednosti klienta,

- d) zdravotní stav a případná zdravotní omezení klienta (zdravotní omezení pro výkon trestu OPP je nutné doložit lékařskou zprávou, kterou si zajišťuje a středisku PMS předkládá klient),
- e) rodinné poměry a sociální zázemí klienta,
- f) předchozí trestná činnost,
- g) postoj klienta k osobě poškozeného (poškozená organizace) a jeho představa, popřípadě již realizované kroky směřující k odčinění způsobené újmy a nahrazení škody, seznámení s možnostmi mediace,
- h) další významné skutečnosti týkající se klienta a projednávaného případu,
- i) zjištění klientových psychosociálních potřeb a nabídka případné spolupráce nebo zprostředkování pomoci a kontaktu s jiným pracovištěm,
- j) ověření aktuálního kontaktu na klienta a dojednání způsobu komunikace se střediskem PMS,
- k) v případě, že soud přijal záruku zájmového sdružení za chování a osobu odsouzeného, ověření kontaktu na konkrétní osobu tohoto sdružení.

Probační úředník vyhotoví na základě zjištěných informací od klienta záznam o projednání podmínek výkonu trestu OPP (viz příloha č.8), ke kterému připojí popř. doklady o dosažené pracovní kvalifikaci klienta nebo lékařské potvrzení o zdravotním omezení pro výkon určitých druhů prací. Tento záznam předá klientovi, soudu jako podklad pro nařízení výkonu trestu OPP a instituci jako informaci o klientovi, jedno vyhotovení založí do probačního spisu. Obec, popř. instituce si nemohou samy nadiktovat podmínky bez ohledu na pracovní dobu nebo zdravotní stav odsouzeného. I ti, kdož zajišťují výkon trestu, by se měli snažit o co nejkvalitnější výsledek práce. V případě, že klient na žádnou z pozvánek nereagoval a k projednání podmínek výkonu trestu OPP se nedostavil, informuje středisko PMS o této skutečnosti příslušný soud a navrhuje další postup.

Pokud by pracovníci PMS při zakládání spisu zjistili, že u klienta došlo k uložení dalšího trestu OPP a součet uložených hodin přesahuje **maximální hranici 400 hodin**, probační úředník zašle podnět ke stížnosti pro porušení zákona na Ministerstvo spravedlnosti (viz příloha č.10).

2.6.3 Zahájení výkonu trestu OPP v instituci

Pokud je to z časových důvodů možné, probační úředník se zúčastní úvodního projednání podmínek výkonu trestu OPP u daného poskytovatele spolu s klientem a na místě samém ověří podmínky výkonu konkrétních prací a jejich organizační zajištění. V případě, kdy se probační úředník nemůže účastnit tohoto úvodního jednání, je vhodné, aby ho instituce vždy neprodleně informovala o tom, že klient splnil (nesplnil) lhůtu 14 dnů a dostavil se (nedostavil se) k projednání dohody o realizaci výkonu trestu OPP a časového harmonogramu výkonu OPP, včetně data, od kterého klient výkon trestu OPP zahájí (zahájil).

V případě, kdy se probační úředník dozví o tom, že se klient na projednání podmínek výkonu trestu OPP do dané instituce nedostavil, ověří nahlédnutím do kmenového spisu soudu, zda klientovi bylo doručeno usnesení. V případě, že usnesení bylo odsouzenému doručeno, probační úředník zkontaktuje klienta znovu a upozorní ho na jeho povinnosti při výkonu trestu OPP s důrazem na možné důsledky jeho pasivního přístupu k výkonu uloženého trestu.

Instituce neprodleně informuje probačního úředníka o datu zahájení výkonu trestu OPP. Tuto informaci může instituce sdělit telefonicky, e-mailem nebo písemně. Probační úředník tuto informaci zanesení do probačního spisu a písemně jí sdělí soudu.

Instituce neprodleně sděluje středisku PMS rovněž informaci o nezahájení výkonu trestu OPP v dohodnutém termínu. V tomto případě probační úředník rovněž kontaktuje klienta a upozorní ho na jeho povinnosti při výkonu trestu OPP s důrazem na možné důsledky jeho pasivního přístupu a vyzve ho k jejich dodržování.

2.6.4 Kontrola a evidence výkonu trestu OPP

V případě, že klient dodržel základní podmínky nástupu výkonu trestu-dostavil se k projednání dohody o realizaci výkonu trestu OPP do příslušné instituce, zahájil samotný výkon prací a rovněž trest OPP podle dohodnutého harmonogramu řádně vykonává, probační úředník provádí dle aktuální potřeby, **minimálně jedenkrát za dva měsíce**, kontrolu výkonu prací (osobně, telefonicky, písemně, e-mailem). Získané informace zaznamenávají probačního spisu, popř. sběrného správního spisu. Tuto probační činnost vykonává příslušné středisko PMS průběžně a dle individuálních okolností případu až do ukončení výkonu trestu OPP. Při provádění kontroly nad průběhem výkonu trestu OPP postupuje příslušné středisko PMS v součinnosti s příslušnou institucí, popřípadě s dalšími zainteresovanými subjekty (např.

městskou policií spod.). Instrukce pro tento účel shromažďuje informace získané sledováním výkonu prací a eviduje tuto informaci přímo soudu na jeho žádost, je vhodné, aby kopii tohoto vyjádření zaslala rovněž příslušnému středisku PMS.

Harmonogram výkonu trestu OPP se tvoří tak, že odsouzený se zástupcem instituce dopředu písemně dohodne termíny výkonu trestu OPP a stvrdí je svým podpisem. Po odpracování dohodnuté práce v určeném termínu a zkontrolování její kvality odpovědná osoba instituce uvede a podepíše skutečný počet odpracovaných hodin a dohodne s odsouzeným následující termíny. Odsouzený obdrží na vyžádání kopii harmonogramu.

2.6.5 Postup při nevykonání trestu OPP

Zjistí-li instituce, že odsouzený neprovádí bez závažného důvodu uložené práce dle sjednaného časového harmonogramu a v dohodnutém rozsahu nebo kvalitě, vyzoomí o tom neprodleně středisko PMS, s nímž dále spolupracuje na řešení situace. V případě, že probační úředník získá informaci o tom, že klient trest OPP řádně nevykonává a nedodržuje dohodnutý harmonogram prací, kontaktuje klienta za účelem zjištění důvodů porušení podmínek výkonu trestu OPP a iniciuje osobní schůzku. V případě, že klient přes upozornění nadále trest OPP nevykonává, příslušné středisko PMS mu doporučeně do vlastních rukou zašle poslední výzvu k nástupu trestu OPP (viz příloha č.9). **Pokud klient do 14 dnů od převzetí poslední výzvy trest nezačne vykonávat**, podává probační úředník soudu **návrh na přeměnu trestu OPP v trest odnětí svobody** (viz příloha č.12). Případný návrh na přeměnu trestu OPP v nepodmíněný trest odnětí svobody může podat jak středisko PMS, tak i instituce, v níž má výkon trestu OPP odsouzený vykonávat. Je vhodné, aby se oba subjekty o tomto kroku vzájemně informovaly.

2.6.6 Změna místa výkonu trestu OPP

V případě změny bydliště klient v průběhu výkonu trestu OPP a žádosti klienta o výkon trestu v obvodu jiného soudu, než má trvalé bydliště, vyhotoví probační úředník shrnující zprávu, obsahující především informace institutu o počtu klientem odpracovaných hodin a informaci o důvodech změny místa výkonu trestu OPP. V případě potřeby doplní další informace-například o způsobu vedení života odsouzeného, o úhradě způsobené škody a nákladů trestního řízení a další relevantní informace o práci s klientem. Tuto zprávu předloží soudu. Pokud má ve výjimečných

a odůvodněných případech dojít u odsouzeného pouze ke změně místa výkonu trestu OPP v rámci obvodu jednoho soudu (např. z důvodu lepší dopravní dostupnosti, lepší vhodnosti práce pro klienta, popřípadě i v důsledku existujícího konfliktu v původní instituci), informuje probační úředník o těchto okolnostech jak soud, tak původní instituci. Pro další možný postup soudu v této věci probační úředník zjistí možnosti výkonu trestu OPP v jiné vhodné instituci ve svém obvodu. O změně místa výkonu trestu OPP rozhoduje soud usnesením, popř. písemným opatřením. Odpracované hodiny v různých institucích se sčítají.

2.6.7 Rozhodování soudu o odložení, přerušení, upuštění a přeměně trestu OPP

Soud může na základě podání návrhu příslušného střediska PMS nebo návrhu instituce poskytující místo pro výkon trestu OPP nebo i bez takového návrhu rozhodnout o přeměně trestu OPP nebo jeho nevykonané části na trest odnětí svobody. Bylo by vhodné, aby soud informoval příslušné středisko PMS o konání každého veřejného zasedání ve věci přeměny trestu OPP na trest odnětí svobody. Středisko PMS klienta již na začátku výkonu trestu OPP informuje o postupu v případě nevykonávání trestu OPP, tedy o možnosti podání návrhu na přeměnu v případě opakovaného porušování sjednaných podmínek. Návrh na přeměnu trestu OPP středisko PMS zasílá na vědomí instituci, ve které byl (měl být) trest OPP vykonán.

Soud je oprávněn rozhodnout v zákonech vymezených případech na žádost odsouzeného o odkladu, přerušení nebo upuštění od výkonu trestu OPP. Od výkonu trestu OPP nebo jeho zbytku může předseda senátu upustit z důvodu změny zdravotního stavu odsouzeného, jež ho činí dlouhodobě neschopným trest vykonávat.⁽¹³⁾ Je vhodné, aby soud v případě vydání těchto rozhodnutí uvědomil příslušné středisko PMS. Stejně tak je vhodné, aby soud rovněž vedle informace o konání veřejného zasedání ve věcech výkonu trestu OPP středisko PMS vyrozuměl o dalších podstatných skutečnostech a zaslal mu na vědomí kopie vydaných rozhodnutí (přeměna trestu OPP, upuštění od výkonu trestu, odložení nebo přerušení výkonu trestu, zrušení trestu OPP souhrnným trestem, obnova řízení, amnestie atd.).

V případě, že soud obdrží podstatné informace vztahující se k výkonu trestu OPP od někoho jiného než od příslušného střediska PMS, je vhodné, aby o těchto skutečnostech informoval místně příslušné středisko PMS.

---

13)SOTOLÁŘ, Alexandr. *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H. Beck, 2000, s. 321-3

2.6.8 Kontrola řádného života klienta a ukončení práce s klientem

Probační úředník provádí úkony směřující k tomu, aby klient vedl v průběhu výkonu trestu OPP řádný život, dodržoval soudem uložená přiměřená omezení a povinnosti, odčinil následky trestného činu a učinil kroky vedoucí k nápravě vztahů s poškozeným, uhradil náklady trestního řízení, posiloval své schopnosti žít v souladu se zákony a odstraňoval případná rizika své recidivy trestné činnosti. Za tímto účelem probační úředník zve klienta na pravidelné konzultace a dle konkrétních okolností případu také oslovuje sociální okolí klienta, zvláště v případech mladistvých mladých dospělých odsouzených. Pokud soud přijal záruku zájmového sdružení za dovršení nápravy odsouzeného, spolupracuje probační úředník s tímto sdružením. Probační úředník vedle kontroly výkonu trestu OPP a plnění uložených přiměřených omezení/povinností také při práci s klientem nabízí psychosociální podporu a pomoc, popřípadě zprostředkovává kontakty na potřebné odborníky. Současně také probační úředník pracuje s poškozeným/i ve smyslu urovnání vztahů a otázek náhrady škody.

Probační úředník po ukončení výkonu trestu OPP odsouzeným tuto skutečnost písemně oznámí soudu a přiloží hodnocení výkonu trestu OPP, které je součástí dohody o realizaci výkonu trestu OPP. Současně také informuje soud o průběhu výkonu trestu OPP a o plnění případně soudem stanovených přiměřených povinností a omezení. Rovněž informuje soud o tom, jak klient hradil (nehradil) způsobenou škodu a jaké kroky byly učiněny v souvislosti urovnáním narušených vztahů mezi odsouzeným a poškozeným. Součástí zprávy by mělo být i stanovisko poškozeného a případně rovněž stanovisko zájmového sdružení, které nad chováním a osobou odsouzeného převzalo záruku. V případě, kdy odsouzený trest OPP vykonal (nebo kdy soud rozhodl o přeměně trestu OPP v nepodmíněný trest odnětí svobody), zašle probační úředník poškozenému písemné vyrozumění o této skutečnosti. **Probační úředník ukončí probační spis a vyřadí jej z aktuální evidence střediska PMS.**

3 Praktická část

3.1 Cíl praktické části

Cílem praktické části bylo zjistit pomocí **dotazníku „A“**, kdy respondenty byli sami odsouzení, efektivitu ukládání trestů OPP, motivaci odsouzených k řádnému výkonu OPP, skutečný počet vykonaných trestů, nejčastější výběr druhu OPP, připomínky a názory s ohledem na praxi v souvislosti s trestem OPP.

Pomocí **dotazníku „B“**, kdy respondenty byli poskytovatelé, jsem zjišťoval jejich dosavadní zkušenosti s výkonem trestu OPP, s odsouzenými, kteří tento trest vykonávali, jejich připomínky a názory na trest OPP, rovněž i spolupráci s místním střediskem PMS.

3.2 Průběh průzkumu

U **dotazníku „A“** se šetření týkalo **skupiny odsouzených o celkovém počtu 58** respondentů mužského i ženského pohlaví ve **věku od 15 do 59 a více let**. Převažovali mezi nimi převážně muži starší 26 let, s trvalým bydlištěm na okrese Nymburk. Dotazníky byly předávány odsouzeným v tištěné podobě prostřednictvím probačních úředníků, kdy vyplňování dotazníků probíhalo **ve sledovaném časovém horizontu čtyř měsíců, od 1.6.2005 do 30.9.2005**, k 30.9.2005 se do střediska PMS v Nymburce průběžně **vrátilo celkem 50 vyplněných dotazníků, z celkového počtu 58**. Podle mého názoru se **8 dotazníků nevrátilo z důvodu, že dotazovaní neměli motivaci odpovědět a vyplnění dotazníku pro některé z nich mohlo představovat i nutnou práci**.

U **dotazníku „B“** se šetření týkalo **skupiny poskytovatelů (institucí) o celkovém počtu 10 respondentů**, tištěné dotazníky byly jednotlivým poskytovatelům doručeny osobní cestou, kdy vyplňování dotazníků probíhalo ve sledovaném **časovém horizontu jednoho měsíce, od 1.10.2005 do 31.10.2005**. **K 31.10.2005 bylo vyplněno všech 10 dotazníků a byly doručeny průběžně během měsíce října 2005 poštou na adresu dotazovatele**.

3.3 Použité metody

V této práci byla použita metoda sestaveného **nestandardizovaného dotazníku**. **Dotazník**, stejně jako **rozhovor**, patří k technikám sociologického výzkumu, které jsou opřeny o předběžné, více či méně přesné formulování otázek, jež pokládáme dotazovaným (respondentům). Ve znění těchto otázek jsou skryty hypotézy daného výzkumu. Na rozdíl od rozhovoru je pro dotazník příznačné, že téměř vždy při užití této techniky sběru dat nedochází k přímému kontaktu mezi dotazovaným a tazatelem, místo odpovědí ústních přináší odpovědi písemné. S dotazníkem většinou pracuje dotazovaný samostatně. Dotazník patří mezi nejběžnější techniky sběru dat.

Při sestavení dotazníku jsem nejdříve shromáždil seznam faktů, které jsem se chtěl při průzkumu dozvědět. Pak jsem si připravil formulace otázek, přičemž jsem formulaci některých z nich v průběhu přípravy dotazníku měnil až do jejich konečné podoby. Volil jsem uzavřené otázky, které nabízejí konečný (uzavřený) počet možných odpovědí. Dotazovaný si vybere jednu z nich (není-li uvedeno jinak). Zařadil jsem otázky alternativní (ano - ne), výběrové otázky, kdy dotazovaný vybírá jen jednu z nich a výčtové otázky, kdy dotazovaný vybírá z výčtu alternativ několik odpovědí, které mohou nastat současně. Tyto otázky se snadno vyplňují i zpracovávají. Jejich nevýhodou je, že nabídnutá sestava odpovědí nemusí být úplná a vyhovující a dotazovaný nemá možnost ji doplnit, odpovědi nelze nijak rozšířit ani ověřit. Doplnil jsem úvodní dopis, kde jsem oslovil dotazovaného, představil se jako realizátor výzkumu, vysvětlil účel dotazování a do tohoto dopisu jsem zařadil i instrukce k vyplnění dotazníku s prosbou o otevřené a pravdivé odpovědi, upozornil jsem na dobrovolnost a anonymitu výzkumu. Na úvodní stránku jsem uvedl i údaj administrativní povahy (číslo dotazníku). Dal jsem si záležet na grafické úpravě, formátu, délce dotazníku, členění textu, způsobu vyplňování, neboť i to jsou faktory, které by mohly návratnost, a tedy i úspěšnost průzkumu výrazně ovlivnit. Sběrem dat z dotazníku jsem chtěl zmapovat zkoumanou problematiku trestu OPP. Dotazník je anonymní - dotazovaní jsou charakterizováni jako příslušníci určité skupiny nikoli jako jednotlivci. Rozhodující je schopnost a ochota respondentů poskytnout relevantní údaje. Touto metodou zjistíme, co si kdo myslí, ale nezjistíme proč.

Dotazník „A“ měl pomoci zmapovat a vyhodnotit výkon trestu OPP očima **jeho vykonavatelů - odsouzených** v porovnání s výkonem trestu odnětí svobody v soudním okrese Nymburk. Měl přispět k co možná nejobjektivnějšímu hromadnému zjištění názorů, postojů a skutečností, ke zjištění zkušeností s výkonem trestu obecně prospěšných prací od náhodně

vybraných respondentů – odsouzených , kteří se vyjadřovali zejména k otázce výběru obecně prospěšných prací, k vzájemnému vztahu mezi nimi a poskytovateli, k hodnocení uloženého trestu OPP a uvedli jeho kladné i negativní stránky pro ně samé. Dotazník v úvodu obsahuje informace o respondentovi, jeho věk, pohlaví, vzdělání, stav, zdravotní zařazení. Respondent v závěru dotazníku uvedl místo a datum jeho vyplnění. Sestavený dotazník tvoří celkem 20 uzavřených otázek, při kterých respondent volil jednu z nabídnutých odpovědí v dotazníku, která se mu jevila jako nejvhodnější a tu zaškrtl křížkem. U výčtových otázek mohl volit několik odpovědí, které mohly nastat současně.

Dotazník „B“ měl pomoci zmapovat a vyhodnotit výkon trestu OPP **očíma poskytovatelů OPP** v soudním okrese Nymburk. Měl přispět ke zjištění problémů s dosavadními zkušenostmi výkonu trestu OPP, ale zároveň i k účinnější spolupráci v rámci výkonu tohoto trestu se soudy, se středisky PMS a v neposlední řadě i s odsouzenými. Sestavený dotazník tvoří celkem 15 uzavřených otázek, při kterých respondent volil jednu z nabídnutých odpovědí nebo mohl u výčtových otázek volit několik odpovědí, které mohly nastat současně.

Po obsahové stránce byly otázky v **dotazníku „A“** a v **dotazníku „B“** voleny jasně, přesně a srozumitelně, jejich formulace byla přizpůsobena charakteru bakalářské práce.. Pozitivum takto volených otázek spatřuji v usnadnění jejich zpracování, a také kladou menší nároky na vyjadřovací schopnosti respondenta. Negativní stránka spočívá ve vyloučení bezprostřední kontroly pravdivosti odpovědí, některé odpovědi mohou tak být zkreslené, orientačního charakteru s nižší objektivitou a nesebekritičností respondenta.. Respondent může mít i sklon odpovídat v duchu sociální žádoucnosti odpovědí. **Údaje získané z dotazníků** byly zpracovány kvantitativně a byla provedena kvalitativní analýza výsledků, byla užitá matematicko - statistická metoda (procenta). Názorným shrnutím výsledků **jsou tabulky a „koláčové“ grafy**, kde jednotlivé segmenty znázorňují, co si kdo myslí nebo dělá v rámci dotazníkového výběru respondentů.

Vzorové dotazníky jsou přílohou této práce. **Ke zpracování nemohlo být využito 8 dotazníků typu „A“ z celkového počtu 58, u typu „B“.** byly využity všechny dotazníky v původním počtu 10.

3.4 Stanovení předpokladů

3.4.1 Dotazník „A“ (odsouzení)

- 1.) Lze předpokládat, že **nejméně 20%** respondentů-odsouzeným v rámci výkonu trestu OPP nejlépe vyhovují úklidové práce (**ověřováno pomocí dotazníku položkou č. 11**).
- 2.) Lze předpokládat, že **víc jak 30%** respondentů-odsouzeným vyhovuje z časových možností výkon trestu OPP o víkendu (**ověřeno pomocí dotazníku položkou č. 16**).
- 3.) Lze předpokládat, že **pro 10%** respondentů-odsouzených hodnotí výkon trestu OPP jako vyhovující (**ověřeno pomocí dotazníku položkou č. 18**).

3.4.2 Dotazník „B“ (poskytovatelé - instituce)

- 1.) Lze předpokládat, že **nejméně 20%** respondentů-poskytovatelů v rámci výkonu OPP nabízí úklidové práce (**ověřováno pomocí dotazníku položkou č. 1**).
- 2.)Lze předpokládat, že **víc jak 30 %** respondentů-poskytovatelů uvede jako nejčastější způsob kontroly práce odsouzených při výkonu trestu OPP evidenci příchodů a odchodů na pracovišti (**ověřováno pomocí dotazníku položkou č. 5**).
- 3.) Lze předpokládat, že **50 %** respondentů-poskytovatelů bude hodnotit význam trestu OPP jako neúčelný (**ověřováno pomocí dotazníku položkou č. 13**).

3.5 Získaná data a jejich interpretace

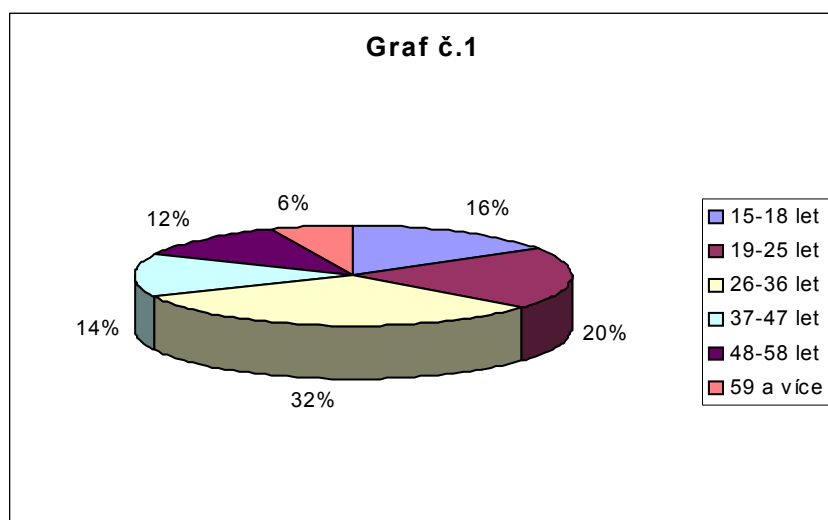
DOTAZNÍK „A“ (odsouzení k výkonu trestu OPP)

Otázka č. 1 : Do které věkové skupiny patříte ?

Tabulka č. 1

VĚKOVÁ SKUPINA	POČET OSOB	%
1. 15-18 let	8	16
2. 19-25 let	10	20
3. 26-36 let	16	32
4. 37-47 let	7	14
5. 48-58 let	6	12
6. 59 a více	3	6

Z počtu **50** dotázaných představuje věkovou skupinu 15-18 let **16%**, věkovou skupinu 19-25 let **20%**, věkovou skupinu 26-36 let **32%**, věkovou skupinu 37-47 let **14%**, věkovou skupinu 48-58 let **12%** a poslední věkovou skupinu 59 a více let pouze **6%**.

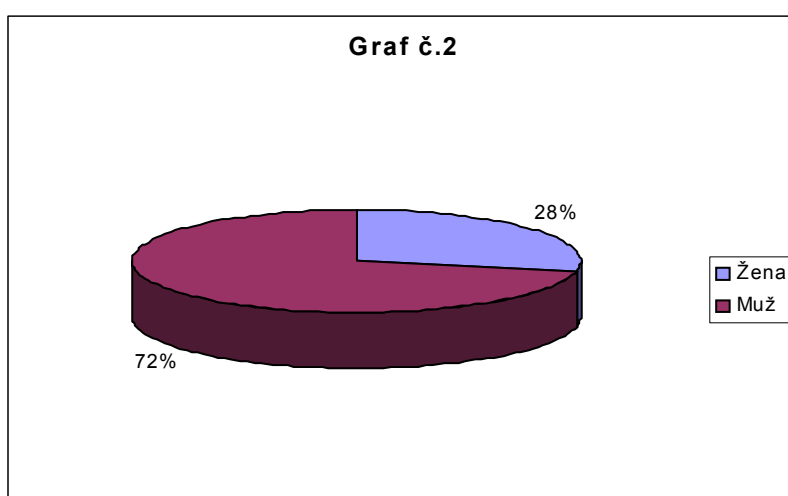

Otázka č. 2 : Pohlaví dotázaného.

Tabulka č. 2

POHLAVÍ	POČET OSOB	%
1. Žena	14	28
2. Muž	36	72

Z celkového počtu **50** dotázaných představují ženy **28%** a muži **72%**.

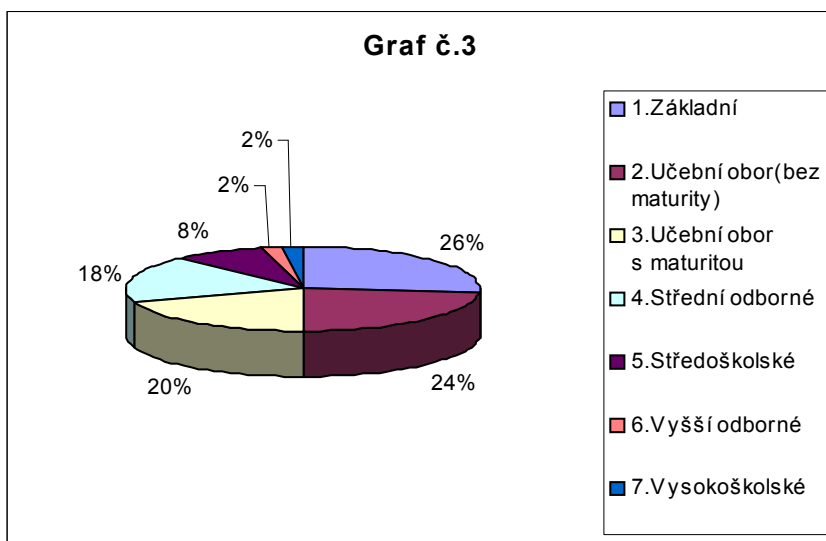
Otázka č. 3 : Jaké máte nejvyšší ukončené vzdělání ?

Tabulka č. 3

VZDĚLÁNÍ	POČET OSOB	%
1. Základní	13	26
2. Učební obor (bez maturity)	12	24
3. Učební obor s maturitou	10	20
4. Střední odborné	9	18
5. Středoškolské	4	8
6. Vyšší odborné	1	2
7. Vysokoškolské	1	2

Základní vzdělání z **50** dotázaných má **26%**, učební obor bez maturity ukončilo **24%**, učební

obor s maturitou **20%**, střední odborné vzdělání má **18%**, středoškolské **8%**, vyšší odborné **2%** a vysokoškolské rovněž **2%**.

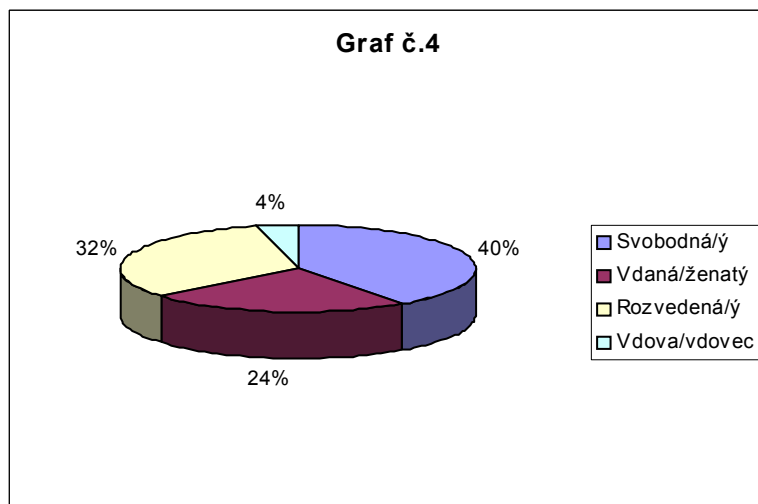

Otázka č. 4 : Jaký je váš současný stav?

Tabulka č. 4

STAV	POČET OSOB	%
1. Svobodná/ý	20	40
2. Vdaná/ženatý	12	24
3. Rozvedená/ý	16	32
4. Vdova/vdovec	2	4

Z celkového počtu **50** dotázaných je svobodných **40%**, vdaných nebo ženatých je **24%**, rozvedených je **32%** a **4%** představují vdovy nebo vdovci.

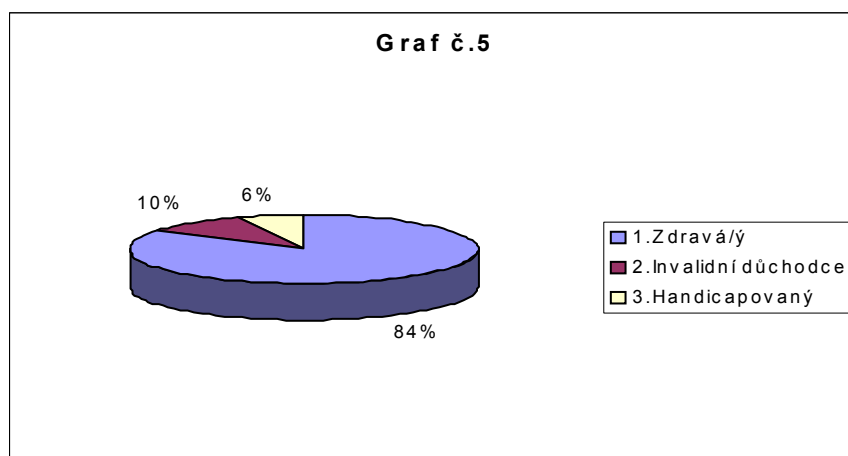

Otázka č. 5 : Do jaké zdravotní kategorie patříte ?

Tabulka č. 5

ZDRAVOTNÍ KATEGORIE	POČET OSOB	%
1. Zdravá/ý-	42	84
2. Invalidní důchodce	5	10
3. Handicapovaný	3	6

Z celkového počtu **50** dotázaných je **84%** zdravých, **10%** představují invalidní důchodci a **6%** je handicapovaných.

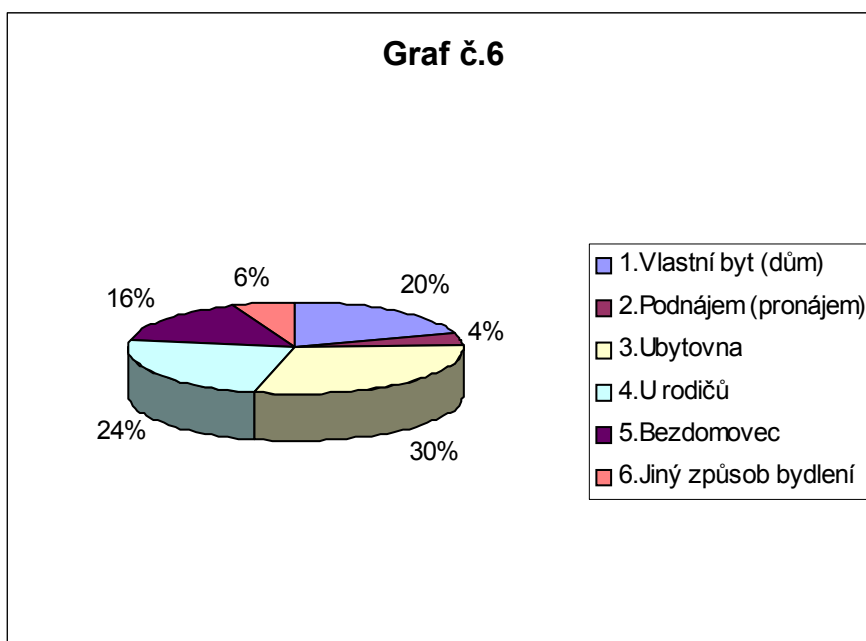
Otázka č. 6 : Jaká je vaše bytová situace ?

Tabulka č. 6

BYTOVÁ STANICE	POČET OSOB	%
1. Vlastní byt (dům)	10	20
2. Podnájem (pronájem)	2	4
3. Ubytovna	15	30
4. U rodičů	12	24
5. Bezdomovec	8	16
6. Jiný způsob bydlení	3	6

Z celkového počtu **50** dotázaných má **20%** vlastní byt, **4%** bydlí v podnájmu, na ubytovně je **30%** odsouzených, **24%** bydlí u rodičů, **16%** je bez domova, jiný způsob bydlení uvedlo **6%**.

Graf č.6

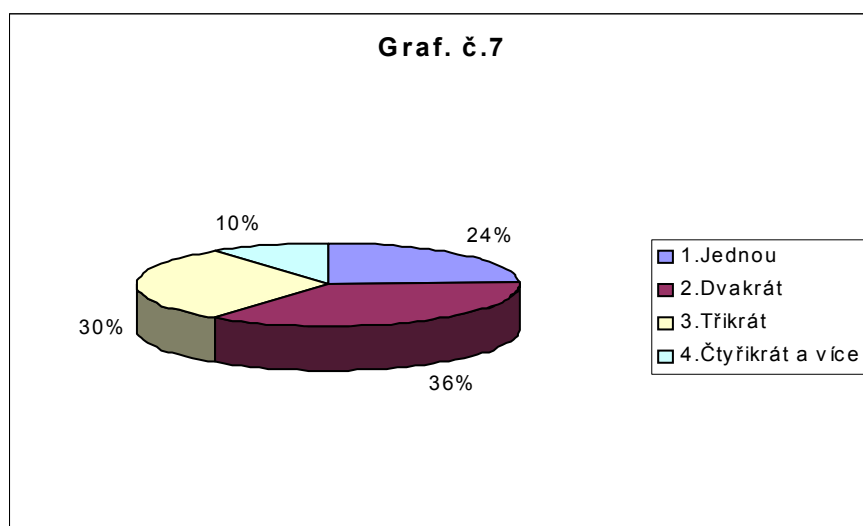

Otázka č. 7 : Kolikrát jste byl/a soudně trestán/a?

Tabulka č. 7

TRESTANÝ	POČET OSOB	%
1. Jednou	12	24
2. Dvakrát	18	36
3. Třikrát	15	30
4. Čtyřikrát a více	5	10

Z celkového počtu **50** dotázaných bylo jednou trestáno **24%**, dvakrát **36%**, třikrát **30%**, čtyřikrát a vícekrát **10%** .

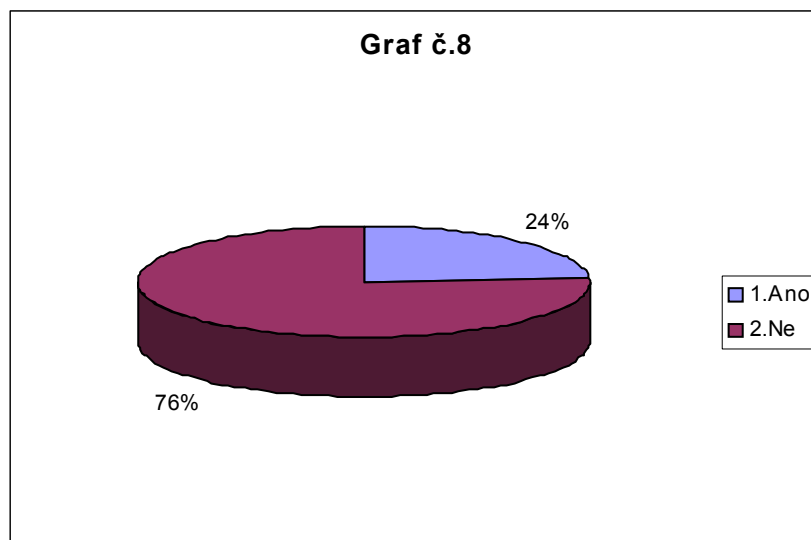

Otázka č. 8: Měl jste již v minulosti uložen trest OPP?

Tabulka č. 8

ULOŽEN OPP	POČET OSOB	%
1. Ano	12	24
2. Ne	38	76

Z celkového počtu **50** dotázaných mělo již trest OPP uloženo **24%** a dosud tento trest nemělo uloženo **76%**.

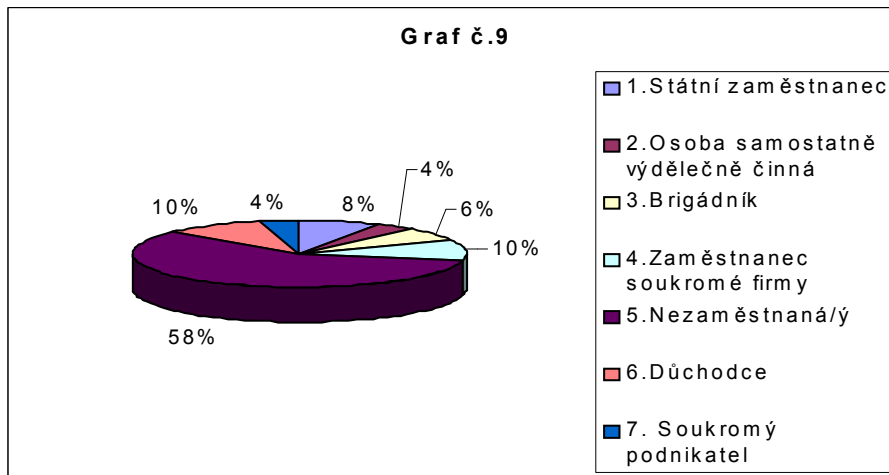
Otázka č. 9: Pokud jste byl(a) před výkonem trestu OPP zaměstnán/a, vyberte z následujících možností.

Tabulka č.9

ZAMĚSTNÁNÍ PŘED OPP	POČET OSOB	%
1. Státní zaměstnanec	4	8
2. Osoba samostatně výdělečně činná	2	4
3. Brigádník	3	6
4. Zaměstnanec soukromé firmy	5	10
5. Nezaměstnaná/ý	29	58
6. Důchodce	5	10
7. Soukromý podnikatel	2	4

Z celkového počtu **50** dotázaných před výkonem trestu OPP bylo **8%** státním zaměstnancem, **4%** osob samostatně výdělečně činnými, **6%** pracovalo brigádně, zaměstnanci soukromé firmy bylo **10%**, **58%** nezaměstnaných, **10%** důchodců a **4%** soukromých podnikatelů.

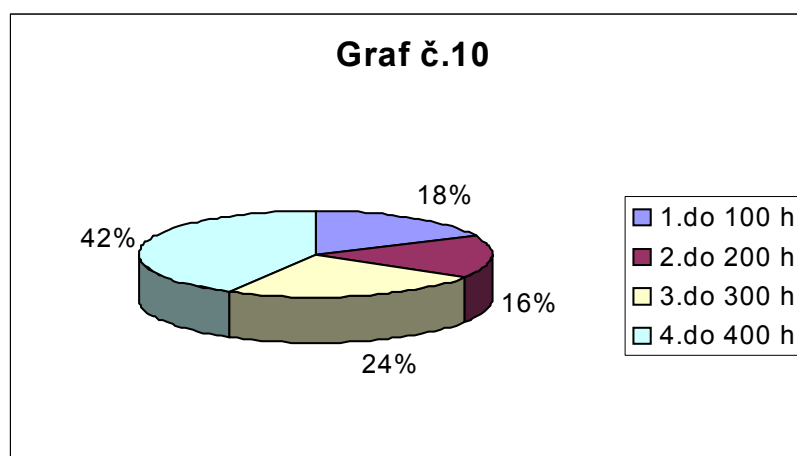

Otázka č. 10: Kolik hodin obecně prospěšných prací v rámci trestu Vám bylo uloženo vykonat ?

Tabulka č. 10

POČET HODIN	POČET OSOB	%
1. do 100 h	9	18
2. do 200 h	8	16
3. do 300 h	12	24
4. do 400 h	21	42

Z celkového počtu 50 dotázaných mělo uloženo do 100 hodin OPP 18%, do 200 hodin OPP 16%, do 300 hodin OPP 24% a do 400 hodin 42%.

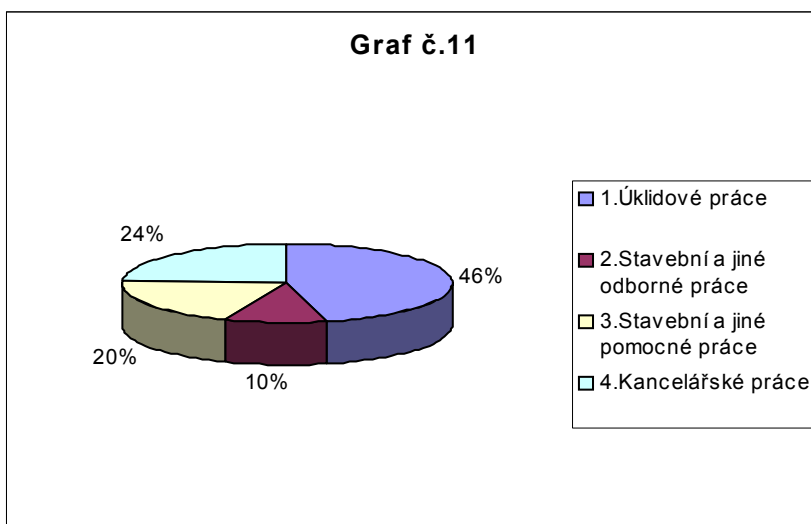

Otázka č.11:Který typ práce uložený v rámci výkonu OPP vám vyhovuje?

Tabulka č.11

TYP VÝKONU TRESTU	POČET OSOB	%
1. Úklidové práce	23	46
2. Stavební a jiné odborné práce	5	10
3. Stavební a jiné pomocné práce	10	20
4. Kancelářské práce	12	24

Z celkového počtu **50** dotázaných vyhovuje jako uložený trest úklidové práce **46%**, stavební a jiné odborné práce **10%**, stavební a jiné pomocné práce **20%** a kancelářské práce **24%**.

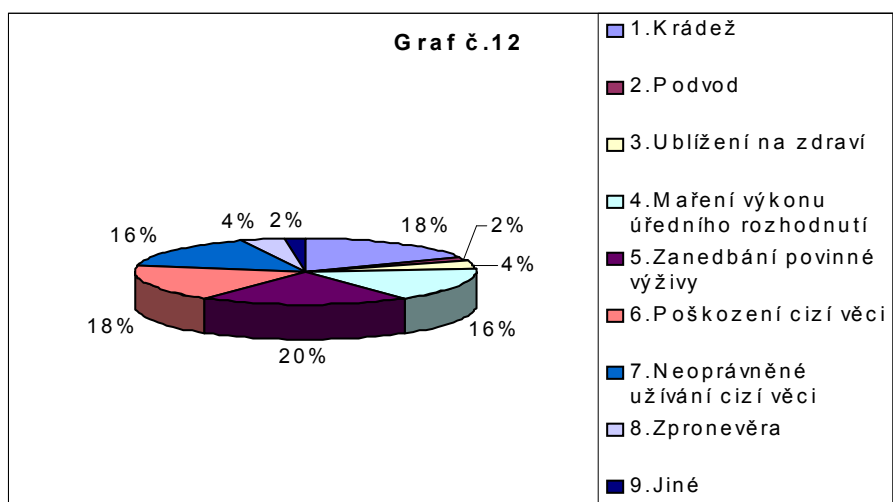
V první stanovené hypotéze jsem předpokládal, že **nejméně 20%** respondentů-odsouzeným v rámci výkonu trestu OPP vyhovují úklidové práce. **Tato hypotéza byla splněna** a překročena o 26%, jak je patrné v tabulce č.11 a v grafu č.11. Naopak nejmenší zájem je o stavební a jiné odborné práce.

Otázka č. 12: Z následujících trestných činů vyberte ten, pro který jste byl odsouzen k výkonu trestu OPP:

Tabulka č. 12

TRESTNÝ ČIN	POČET OSOB	%
1. Krádež	9	18
2. Podvod	1	2
3. Ublížení na zdraví	2	4
4. Maření výkonu úředního rozhodnutí	8	16
5. Zanedbání povinné výživy	10	20
6. Poškození cizí věci	9	18
7. Neoprávněné užívání cizí věci	8	16
8. Zpronevěra	2	4
9. Jiný	1	2

Z celkového počtu 50 dotázaných bylo 18% odsouzeno pro krádež, 2% pro podvod, 4% pro ublížení na zdraví, 16% pro maření výkonu úředního rozhodnutí, 20% pro zanedbání povinné výživy, 18% pro poškození cizí věci, 16% pro neoprávněné užívání cizí věci, 4% pro zpronevěru, 2% pro jiný důsledek .

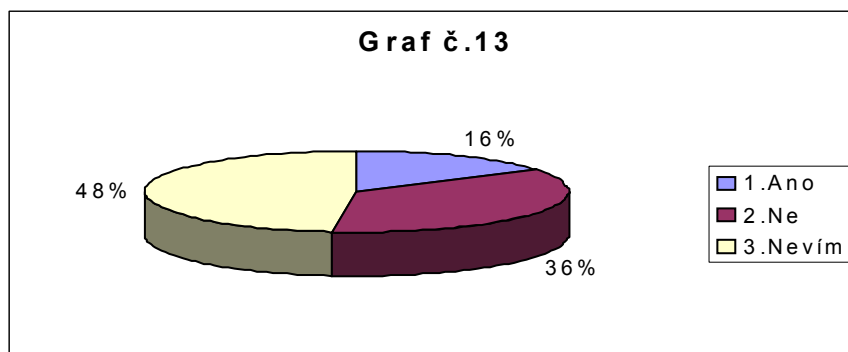

Otázka č. 13: Přijal byste místo výkonu trestu OPP raději jiný trest?

Tabulka č. 13

MOŽNOST JINÉHO TRESTU	POČET OSOB	%
1. Ano	8	16
2. Ne	18	36
3. Nevím	24	48

Z celkového počtu **50** dotázaných by místo výkonu trestu OPP nepřijalo **36%** jiný trest **48%** neví a v kladném případě by přijalo jiný trest **16%**.

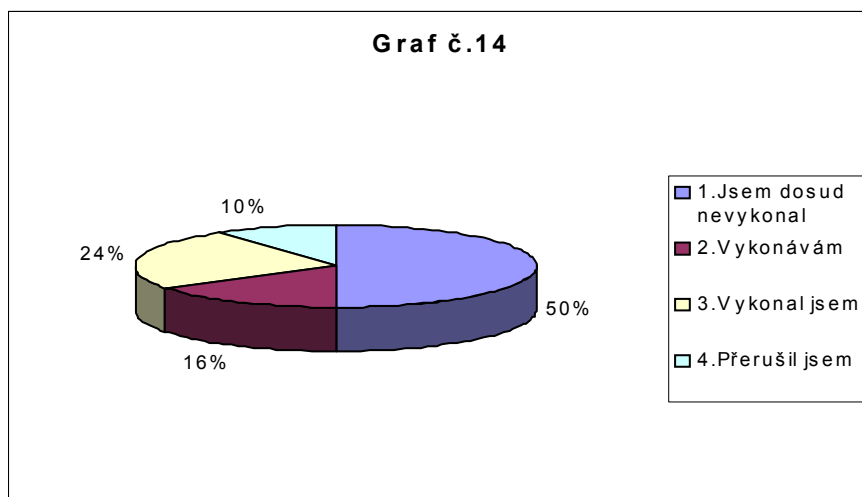

Otázka č. 14: Uložený trest OPP..:

Tabulka č. 14

ULOŽENÝ TREST OPP	POČET OSOB	%
1. Jsem dosud nevykonal	25	50
2. Vykonávám	8	16
3. Vykonal jsem	12	24
4. Přerušil jsem	5	10

Z celkového počtu **50** dotázaných dosud trest OPP nevykonalo **50%**, trest OPP vykonává **16%**, trest OPP již vykonalo **24%** a trest OPP přerušilo **10%**.

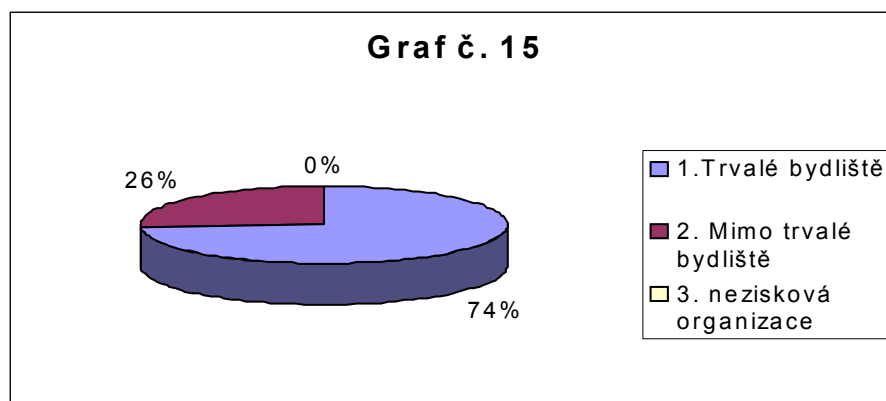

Otázka č. 15: Uved'te místo výkonu trestu OPP:

Tabulka č. 15

MÍSTO K VÝKONU OPP	POČET OSOB	%
1. Trvalé bydliště	34	92
2. Mimo trvalé bydliště	12	8
3. Nezisková organizace	0	0

Z celkového počtu **50** dotázaných má výkon trestu OPP **92%** v trvalém bydlišti, mimo trvalé bydliště **8%** a v neziskové organizaci výkon trestu OPP nevykonává nikdo.

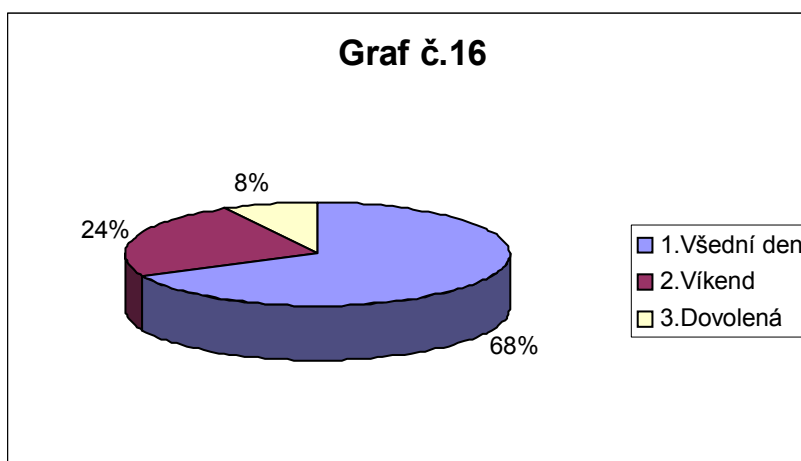

Otázka č. 16: Časové možnosti k výkonu trestu OPP:

Tabulka č. 16

ČASOVÉ MOŽNOSTI Z VÝBORU OPP	POČET OSOB	%
1. Všední den	34	68
2. Víkend	12	24
3. Dovolená	4	8

Z celkového počtu 50 dotázaných vyhovuje výkon trestu OPP 68% ve všední den, 24% o víkendu a o dovolené vykonává trest OPP.

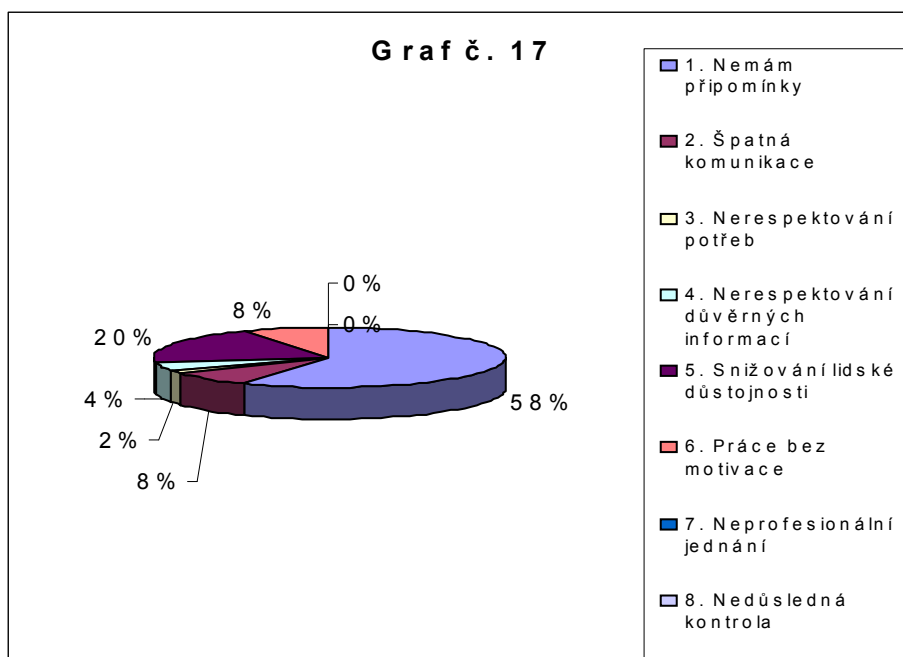
Ve druhé hypotéze jsem předpokládal, že **víc jak 30%** respondentů –odsouzeným v rámci výkonu trestu OPP vyhovuje z časových možností práce o víkendu. **Tato hypotéza nebyla potvrzena.** Z celkového počtu 50 respondentů-odsouzených si **68%** (34 osob) z časových možností vybralo možnost vykonávat trest OPP ve všední den.

Otázka č. 17: Zhodnoťte vzájemný vztah mezi Vámi a poskytovatelem a vyberte z následujících možností :

Tabulka č. 17

VZTAH MEZI VÁMI A POSKYTOVATELEM	POČET OSOB	%
1. Nemám připomínky	29	58
2. Špatná komunikace	4	8
3. Nerespektování potřeb	1	2
4. Nerespektování důvěrných informací	2	4
5. Snižování lidské důstojnosti	10	20
6. Práce bez motivace	4	8
7. Neprofesionální jednání	0	0
8. Nedůsledná kontrola	0	0

Z celkového počtu **50** dotázaných nemá k poskytovateli připomínky **58%**, **8%** uvedlo špatnou komunikaci, u **2%** nejsou nerespektovány potřeby, **4%** uvedly nerespektování důvěrných informací, **20%** uvedlo snižování lidské důstojnosti, k práci bez motivace se vyjádřilo **8%**, nikdo neuvedl neprofesionální jednání a nedůslednou kontrolu.

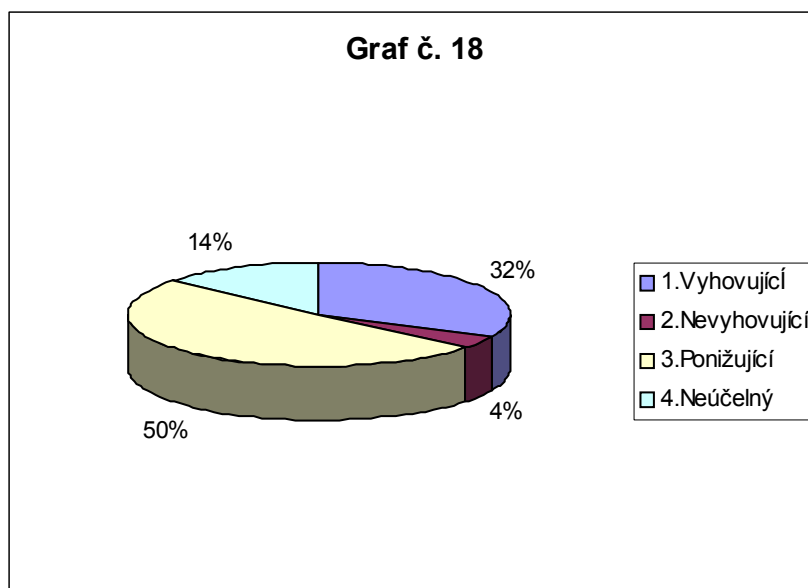
Otázka č. 18: Uložený trest OPP hodnotím jako :

Tabulka č. 18

HODNOCENÍ TRESTU OPP	POČET OSOB	%
1. Vyhovující	16	32
2. Nevyhovující	2	4
3. Ponižující	25	50
4. Neúčelný	7	14

Z celkového počtu **50** dotázaných hodnotí trest OPP jako vyhovující **32%**, jako nevyhovující **4%**, jako ponižující **50%**, jako neúčelný **14%**.

Třetí předpoklad, že **pro 10%** z dotázaných respondentů-odsouzených je trest OPP vyhovující, **byl potvrzen**, kdy tato hypotéza byla překročena o **22%**.

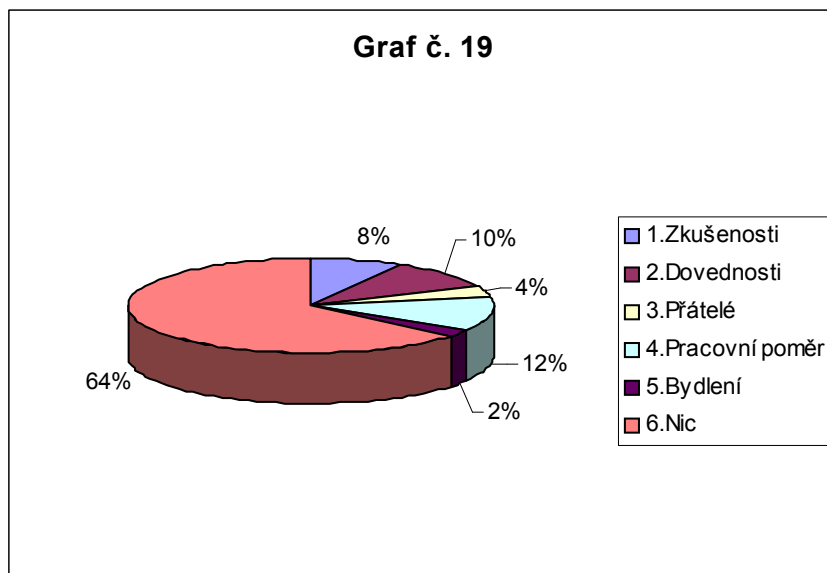

Otázka č. 19: Výkonem trestu OPP jsem získal/a(mohu získat):

Tabulka č. 19

VÝKONEM TRESTU JSEM ZÍSKAL/A	POČET OSOB	%
1. Zkušenosti	4	8
2. Dovednosti	5	10
3. Přátelé	2	4
4. Pracovní poměr	6	12
5. Bydlení	1	2
6. Nic	32	64

Z celkového počtu **50** dotázaných získalo výkonem trestu OPP, nebo může získat **8%** zkušenosti, **10%** dovednosti, **4%** přátelé, **12%** pracovní poměr, **2%** bydlení a **64%** nic nezískalo.

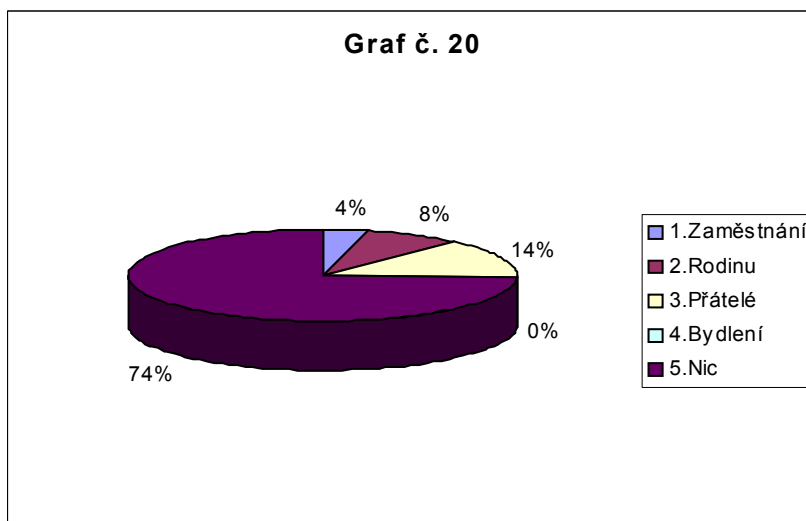

Otázka č. 20: O co Vás trest OPP připravil.

Tabulka č. 20

O CO PŘIPRAVIL	POČET OSOB	%
1. Zaměstnání	2	4
2. Rodinu	4	8
3. Přátelé	7	14
4. Bydlení	0	0
5. Nic	37	74

Z celkového počtu **50** dotázaných uvedlo, že trestem OPP připravil **4%** o zaměstnání, **8%** o rodinu, **14%** o přátelé, nikdo neztratil bydlení a **74%** uvedlo, že trestem OPP o nic nepřišli.

DOTAZNÍK „B“ (poskytovatelé)

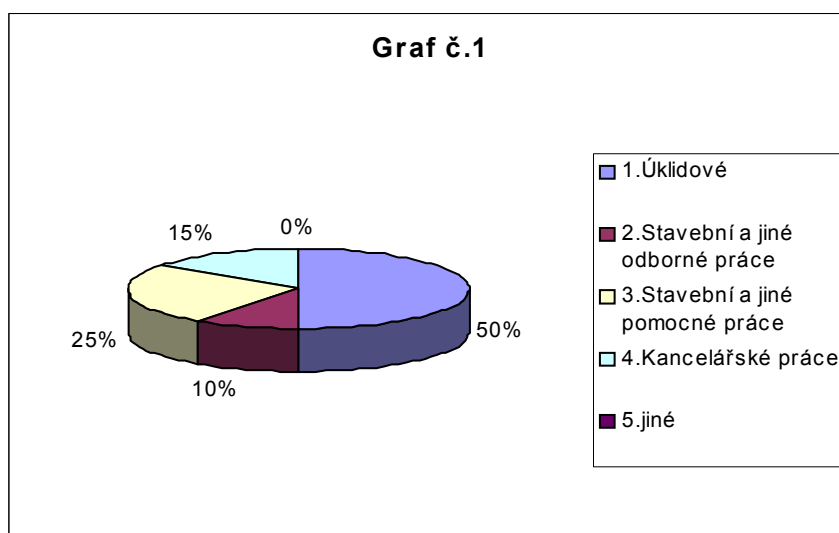
Otázka č. 1: Jakou konkrétní práci nabízíte středisku PMS v rámci výkonu trestu OPP?

Tabulka č. 1

TYP PRÁCE	POČET OSOB	%
1. Úklidové	10	50
2. Stavební a jiné odborné práce	2	10
3. Stavební a jiné pomocné práce	5	25
4. Kancelářské práce	3	15
5. Jiné	0	0

Z celkového počtu **10** dotázaných poskytovatelů OPP nabízí úklidové práce **50%**, stavební a jiné odborné práce **10%**, stavební a jiné pomocné práce **25%**, kancelářské práce **15%** a jiný typ práce nebyl zatím v nabídce.

V první hypotéze jsem předpokládal, že **nejméně 20%** respondentů-poskytovatelů v rámci výkonu OPP nabízí úklidové práce. **Tento předpoklad nevyšel, neboť tato hypotéza byla překročena o 30%.**

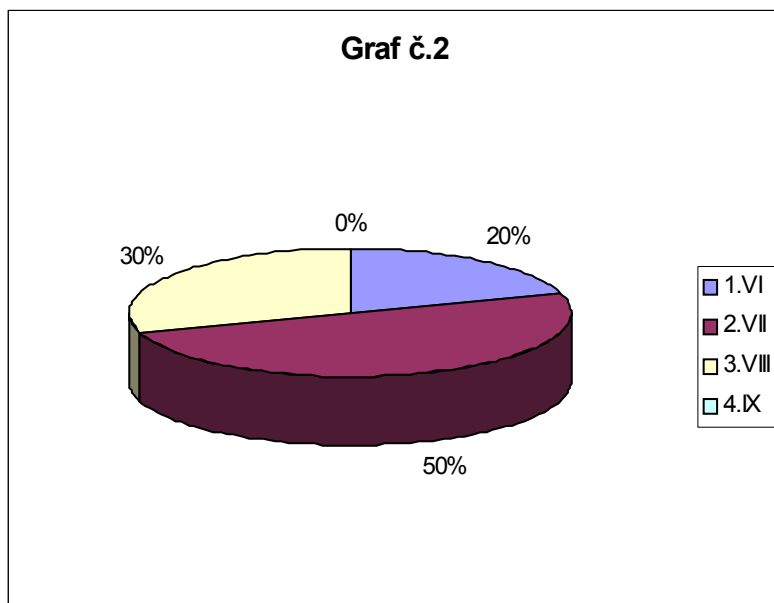

Otázka č. 2: Zapište číslovkou počet odsouzených, kteří skutečně vykonali trest OPP uvedených měsících.

Tabulka č. 2

MĚSÍCE	POČET OSOB	%
1. Červen	4	20
2. Červenec	10	50
3. Srpen	6	30
4. Zář	0	0

Z celkového počtu **10** dotázaných poskytovatelů OPP uvedlo, že z **celkového počtu 50 odsouzených k trestu OPP vykonalo tento trest pouze 20 osob**, z toho **20%** v červnu, **50%** v červenci, **30%** v srpnu a v září trest OPP nevykonal ani jeden odsouzený.

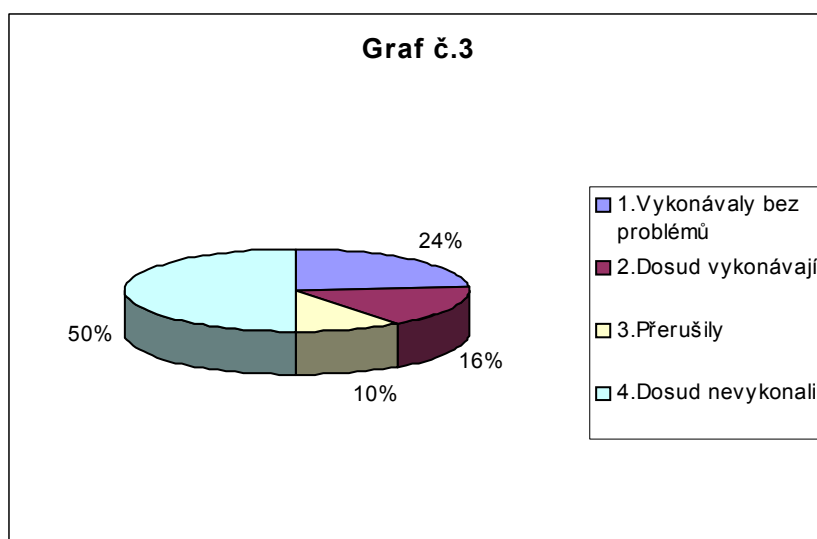

Otázka č. 3: Zapište číslovkou počet odsouzených, kteří trest OPP v době od 1.6.2005 do 30.9.2005 :

Tabulka č. 3

POČET ODSOUZENÝCH	POČET OSOB	%
1. Vykonávali bez problémů	12	24
2. Dosud vykonávají	8	16
3. Přerušily	5	10
4. Dosud nevykonali	25	50

Z celkového počtu **10** poskytovatelů trestu OPP uvedlo, že z **50** odsouzených vykonalo trest OPP bez problémů **24%**, dosud trest OPP vykonává **16%**, trest OPP přerušilo **10%** a dosud tento trest nevykonalo **50%**.

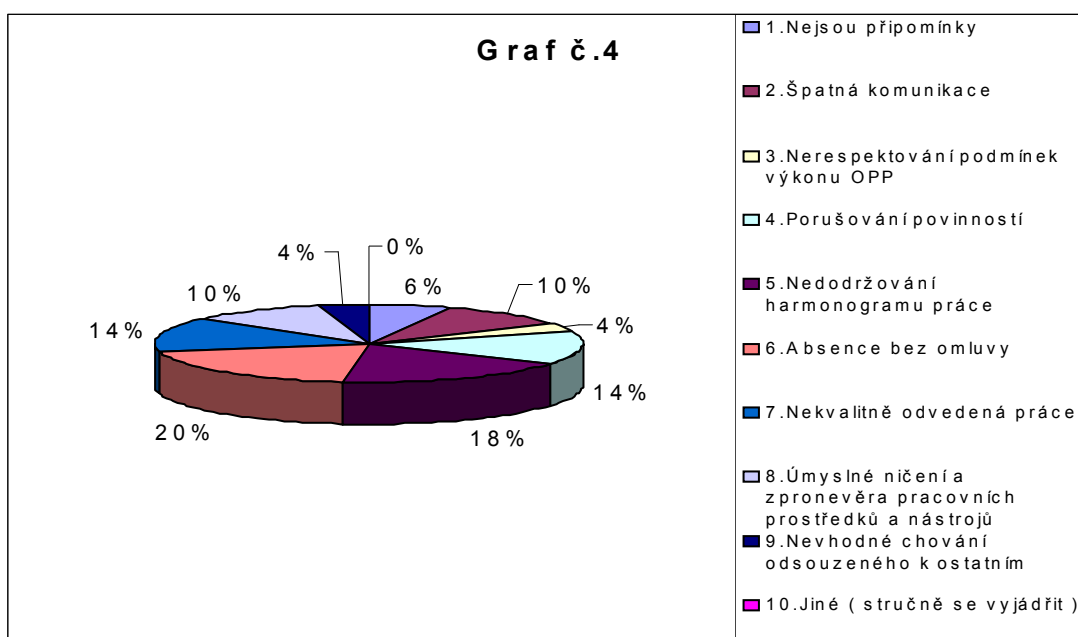

Otázka č. 4: Zhodnoťte pracovní morálku vykonavatele trestu OPP a vyberte z následujících možností :

Tabulka č. 4

HODNOCENÍ PRACOVNÍ MORÁLKY	POČET OSOB	%
1. Nejsou připomínky	3	6
2. Špatná komunikace	5	10
3. Nerespektování podmínek výkonu OPP	2	4
4. Porušování povinností	7	14
5. Nedodržování harmonogramu práce	9	18
6. Absence bez omluvy	10	20
7. Nekvalitně odvedená práce	7	14
8. Úmyslné ničení a zpronevěra pracovních prostředků a nástrojů	5	10
9. Nevhodné chování odsouzeného k ostatním	2	4
10. Jiné	0	0

Z celkového počtu **10** poskytovatelů trestu OPP uvedlo **6%**, že neměli připomínky, **10%** uvedlo špatnou komunikaci, **4%** nerespektování podmínek výkonu OPP, **14%** porušování povinností, **18%** nedodržování harmonogramu práce, **20%** absence bez omluvy, **14%** nekvalitně odvedenou práci, **10%** úmyslné ničení a zpronevěru pracovních prostředků a nástrojů, **4%** nevhodné chování odsouzeného k ostatním, jinou připomínku poskytovatelé neměli.

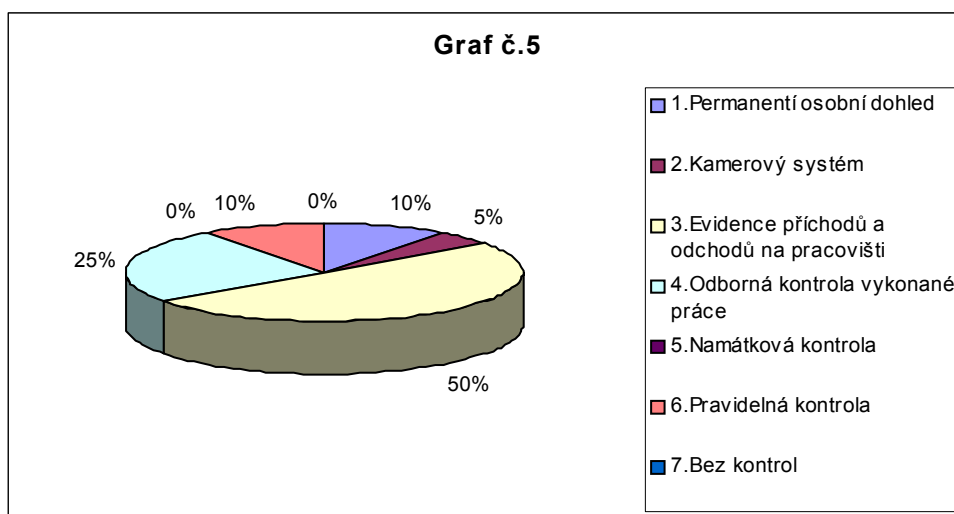
Otázka č. 5: Vyberte a označte křížkem nejčastější způsob kontroly a dohledu nad výkonem práce odsouzeného:

Tabulka č. 5

ZPŮSOB KONTROLY	POČET OSOB	%
1. Permanentí osobní dohled	2	10
2. Kamerový systém	1	5
3. Evidence příchodů a odchodů na pracovišti	10	50
4. Odborná kontrola vykonané práce	5	25
5. Namátková kontrola	0	0
6. Pravidelná kontrola	2	10
7. Bez kontrol	0	2

Z celkového počtu **10** poskytovatelů uvedlo **10%**, že výkon práce odsouzeného kontrolují permanentně osobním dohledem, **5%** kontrolují kamerovým systémem, **50%** vede evidenci příchodů a odchodů na pracovišti, **25%** vykonává odbornou kontrolu vykonané práce, **10%** provádí pravidelnou kontrolu **2%** nekontrolují vůbec a namátkovou kontrolu neuvedl nikdo.

V druhé hypotéze jsem předpokládal, že u **více než 30%** respondentů-poskytovatelů probíhá kontrola práce odsouzených pomocí evidence příchodů a odchodů na pracovišti. Tento předpoklad rovněž vyšel, kdy tuto kontrolu provádí fakticky 50% dotázaných.

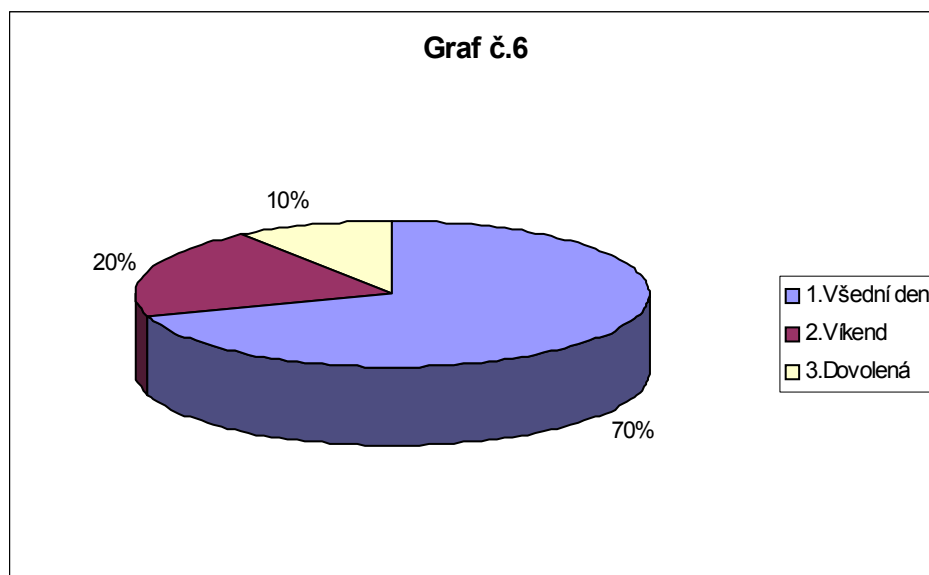

Otázka č. 6: Označte křížkem dobu, kdy nejčastěji vykonávají odsouzení trest OPP :

Tabulka č. 6

DOBA VYKONÁVÁNÍ OPP	POČET OSOB	%
1. Všední den	7	70
2. Víkend	2	20
3. Dovolená	1	10

Z celkového počtu **10** poskytovatelů uvedlo, že **70%** odsouzených vykonává trest OPP ve všední den, **20%** o víkendu a **10%** o dovolené.

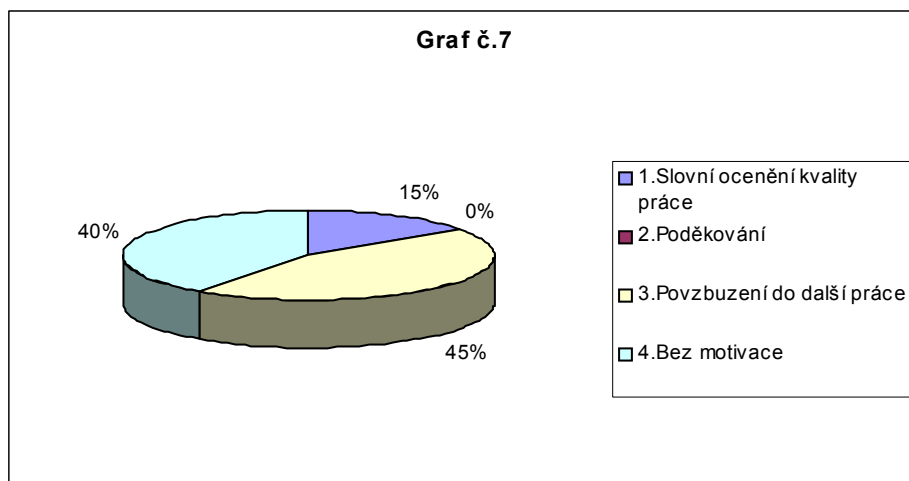
Otázka č .7: Způsoby motivace odsouzených při výkonu trestu OPP.

Tabulka č. 7

ZPŮSOBY MOTIVACE	POČET OSOB	%
1. Slovní ocenění kvality práce	3	15
2. Poděkování	0	0
3. Povzbuzení do další práce	9	45
4. Bez motivace	8	40

Z celkového počtu **10** poskytovatelů uvedlo **15%** jako motivaci odsouzených při výkonu práce OPP slovní ocenění kvality, **45%** povzbuzení do další práce, **40%** nemotivuje žádným způsobem a nikdo za práci neděkuje.

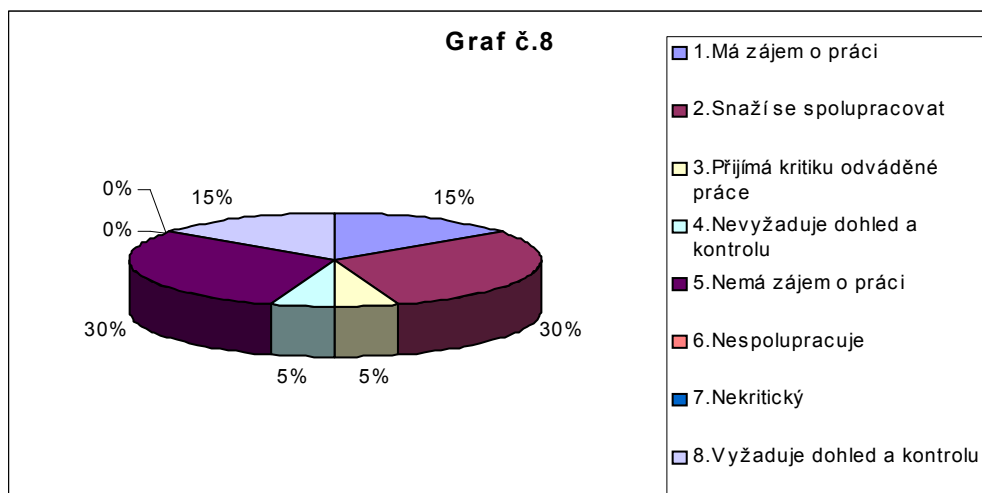

Otázka č. 8: Uved'te hodnocení odsouzených, kteří trest OPP vykonali v době od 1.6.2005 do 30.9.2005 .

Tabulka č. 8

HODNOCENÍ	POČET OSOB	%
1. Má zájem o práci	3	15
2. Snaží se spolupracovat	6	30
3. Přijímá kritiku odváděné práce	1	5
4. Nevyžaduje dohled a kontrolu	1	5
5. Nemá zájem o práci	6	30
6. Nespolupracuje	0	0
7. Nekritický	0	0
8. Vyžaduje dohled a kontrolu	3	15

Z celkového počtu 10 poskytovatelů uvedlo, že z 20 odsouzených, kteří trest OPP vykonali, jich 15% nemělo zájem o práci, 30% se snažilo spolupracovat, 5% přijímalo kritiku odváděné práce, 5% nevyžadovalo dohled a kontrolu, 30% nemělo zájem o práci, 15% vyžadovalo dohled a kontrolu, hodnocení nespolupracuje a nekritický nedostal ani jeden odsouzený.

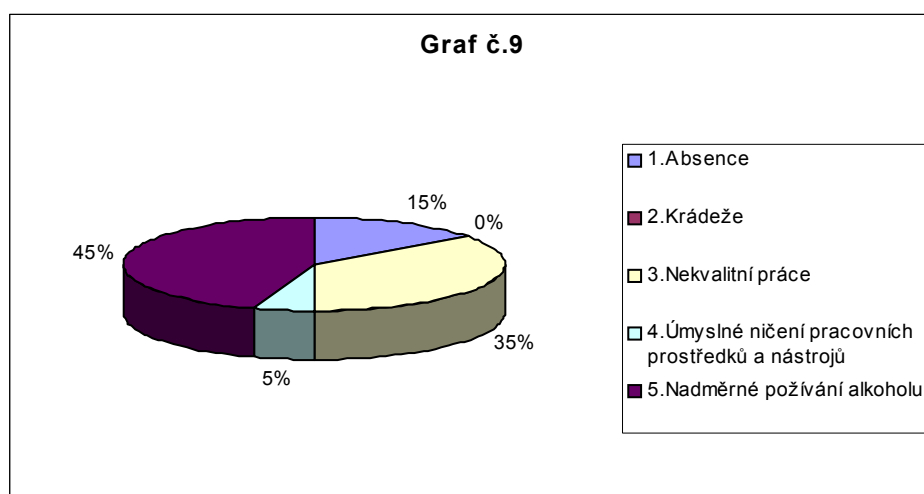
Otázka č. 9: Jaký je pro Vás nejčastější důvod k ukončení spolupráce s odsouzeným a vrácení materiálů k PMS Nymburk.

Tabulka č. 9

DŮVOD K UKONČENÍ SPOLUPRÁCE	POČET OSOB	%
1. Absence	3	15
2. Krádeže	0	0
3. Nekvalitní práce	7	35
4. Úmyslné ničení pracovních prostředků a nástrojů	1	5
5. Nadměrné požívání alkoholu	9	45

V první stanovené hypotéze jsem předpokládal, že **nejméně 20%** respondentů-poskytovatelů v rámci výkonu trestu OPP nabízí úklidové práce, **tento předpoklad vyšel**, kdy hypotéza byla překročena o 30%.

Z celkového počtu 10 poskytovatelů uvedli jako důvod k ukončení spolupráce s odsouzeným **15%** absence, **35%** nekvalitní práci, **5%** úmyslné ničení pracovních prostředků a nástrojů, **45%** nadměrné užívání alkoholu, k ukončení spolupráce nikdy nevedla žádná krádež.

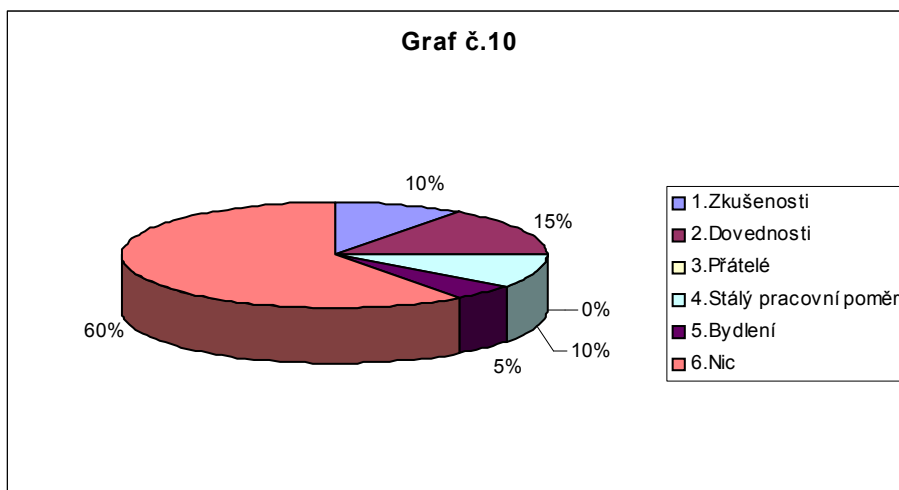

Otázka č. 10: Co podle vašeho názoru odsouzení výkonem trestu OPP získali :

Tabulka č. 10

CO ZÍSKALI	POČET OSOB	%
1. Zkušenosti	2	10
2. Dovednosti	3	15
3. Přátelé	0	0
4. Stálý pracovní poměr	2	10
5. Bydlení	1	5
6. Nic nezískali	12	60

Z celkového počtu **10** poskytovatelů uvedlo, že z **20** odsouzených, kteří trest OPP již vykonali, získalo **10%** zkušenosti, **15%** dovednosti, **10%** stálý pracovní poměr, **5%** bydlení, **60%** nic nezískalo a nikdo nezískal ani jednoho přítele.

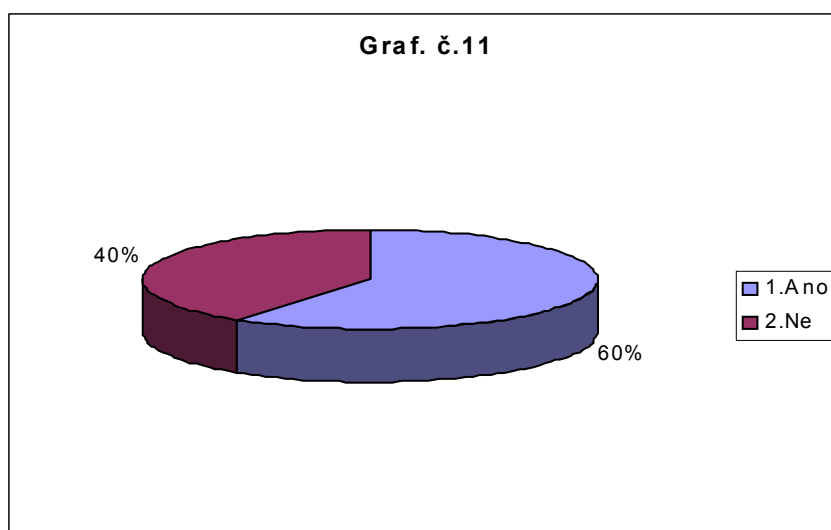

Otázka č. 11: Žádali jste v době od 1.6.2005 do 30.9.2005 středisko PMS o spolupráci s odsouzeným?

Tabulka č. 11:

ŽÁDOST O SPOLUPRÁCI	POČET OSOB	%
1. Ano	6	60
2. Ne	4	40

Z celkového počtu **10** poskytovatelů žádalo **60%** o spolupráci s PMS, **40%** nežádalo o spolupráci s PMS

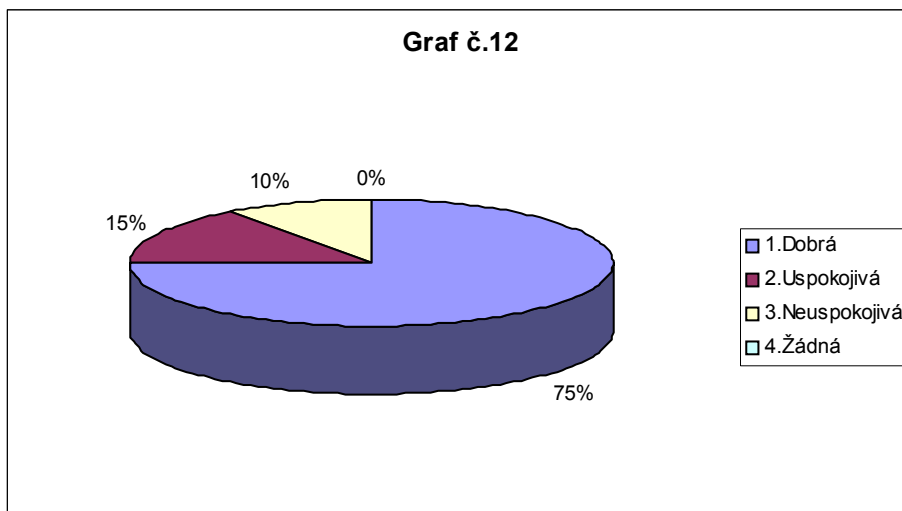

Otázka č. 12: Označte křížkem hodnocení spolupráce se střediskem PMS.

Tabulka č. 12

SPOLUPRÁCE S PMS	POČET OSOB	%
1. Dobrá	15	75
2. Uspokojivá	3	15
3. Neuspokojivá	2	10
4. Žádná	0	0

Z celkového počtu **10** poskytovatelů uvedlo **75%** spolupráci s PMS jako dobrou, **15%** jako uspokojivou, **10%** jako neuspokojivou, k nespolečnosti s PMS se nevyjádřil ani jeden poskytovatel.

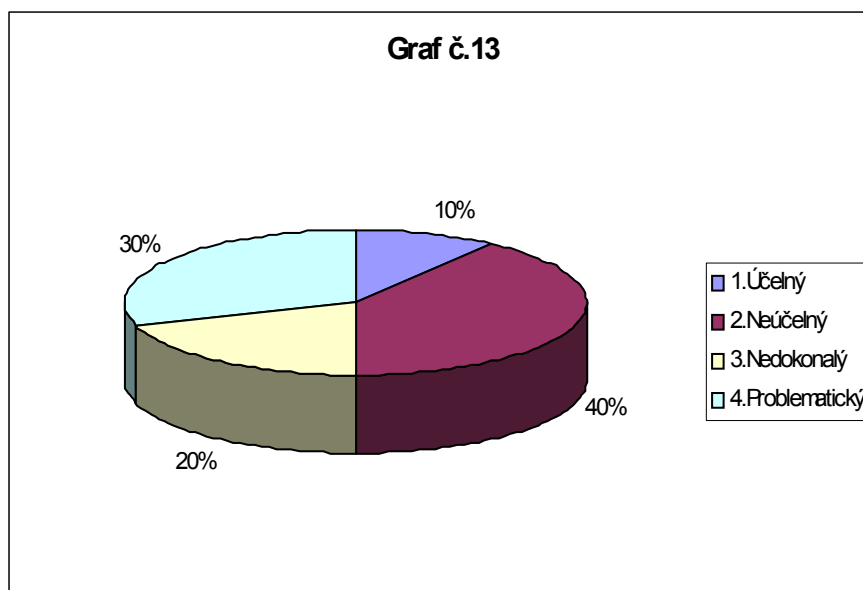

Otázka č. 13: Zhodnoťte význam trestu OPP.

Tabulka č. 13

VÝZNAM TRESTU	POČET OSOB	%
1. Účelný	2	10
2. Neúčelný	8	40
3. Nedokonalý	4	20
4. Problematický	6	30

Z celkového počtu **10** poskytovatelů hodnotilo **10%** trest OPP jako účelný, **40%** neúčelný, **20%** jako nedokonalý a jako problematický ho vidí **30%**.

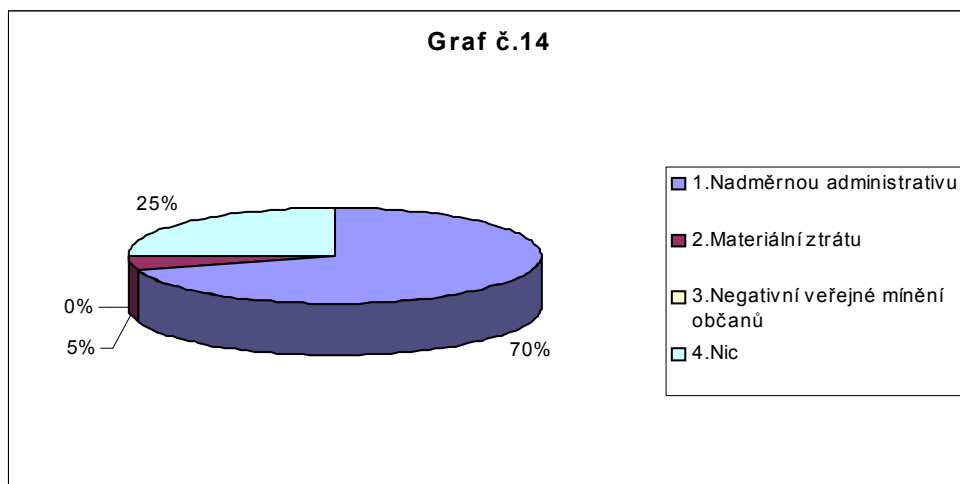
Ve třetím předpokladu, že **50 %** respondentů-poskytovatelů bude hodnotit význam trestu OPP jako neúčelný, **jsem se zmýlil o 10%**, jelikož toto stanovisko zaujalo 40% dotázaných

Otázka č. 14: Co pro vás jako poskytovatele výkon trestu OPP přinesl negativního?

Tabulka č. 14

NEGATIVNÍ PŘÍNOS	POČET OSOB	%
1. Nadměrnou administrativu	14	70
2. Materiální ztrátu	1	5
3. Negativní veřejné mínění občanů	0	0
4. Nic	5	25

Z celkového počtu **10** poskytovatelů jako negativum výkonu trestu OPP uvedlo **70%** nadměrnou administrativu, **5%** materiální ztrátu, negativní veřejné mínění občanů neuvedl ani jeden poskytovatel a nic z uvedeného uvedlo **25%** dotázaných.

3.6 Shrnutí výsledků praktické části a diskuse

Svůj výzkum jsem zaměřil na okres Nymburk a na základě zodpovězených otázek z dotazníku „A“ jsem zjistil, že v době výzkumu od 1.6.2005 do 30.9.2005 bylo **nejvíce odsouzených** k trestu OPP z věkové skupiny 26-36 let, z padesáti odsouzených víc jak polovinu představovali muži, 20 osob bylo svobodných, 16 rozvedených, 12 vdaných nebo ženatých a zbývající 2 byli vdovy nebo vdovci. **Co se týče vzdělání**, tak nejpočetnější skupinu tvořili lidé se základním vzděláním, hned za nimi byli lidé s výučním listem a na třetím místě byla skupina osob, kteří učební obor absolvovali s maturitou. Jako zcela zdraví se cítilo být 42 odsouzených. Vlastní bydlení mělo jen 10 dotázaných, převážná část jich ale uvedla, že bydlí na ubytovně (15) nebo u rodičů (12). Je smutné, že 8 z nich bylo zcela bez domova.

Z celkového počtu respondentů bylo nejméně jednou trestáno 12 osob, dvakrát trestáno již 18 osob, třikrát 15 osob a čtyřikrát a více bylo trestáno 5 osob, přitom trest OPP nemělo v minulosti nikdy uloženo 38 osob. Vzhledem k tomu, že jsem policistou již od roku 1983, v souvislosti s vývojem politického dění a vývojem ekonomiky a dalšími změnami v naší společnosti sleduji nárůst trestné činnosti, zejména majetkového charakteru. Na okrese Nymburk vždy převažovaly krádeže jízdních kol, zejména v letních měsících, v současné době se pachatelé již zaměřují na krádeže motorových vozidel, kdy dokáží luxusní vozidlo odcizit už za osm sekund. **Údaje zjištěné k četnosti uložení trestů** svědčí o tom, že **pachatelé se trestné činnosti dopouštějí opakovaně**, v rozdílných časových intervalech. Z celkového počtu

dotazovaných bylo nejvíce osob odsouzených pro trestné činy zanedbání povinné výživy (10), krádež (9), poškozování cizí věci (9), maření výkonu úředního rozhodnutí(8) a neoprávněné užívání cizí věci(8). Povinní přestanou platit oprávněným výživné, neboť oni sami se dostávají do finančně neřešitelné situace, platí momentálně jinou pohledávku, založí si novou rodinu, ke které cítí více závazků, i finančních ,v důsledku rozpadu manželství mohou přijít i o trvalé bydlení, kdy svoje problémy začnou řešit alkoholem, přestanou chodit do práce a následuje ukončení pracovního poměru. Výživné nezaplatí jeden měsíc, druhý měsíc, a i když si říkají, že zaplatí vše najednou v dalším měsíci, opět k tomu nedojde a dluh začíná narůstat. Opakovaně jsou každého půl roku stíháni a odsouzeni. Pro pachatele, kteří již v minulosti byli odsouzeni pro trestný čin krádež a do tří let od pravomocného odsouzení se tohoto jednání dopustili znovu, je toto jednání přitěžující okolností. Zde je na místě rčení „ **příležitost dělá zloděje**“. V **současné době se množí krádeže tzv. prosté**, což je odcizení mobilních telefonů, kabelek, peněženek. Rovněž nenapravitelní bývají i ti, kteří mají na určitou dobu vyslovený zákaz řízení motorových vozidel, kdy tato doba se zdá být pro některé neúměrně dlouhá, zákaz nedodrží a usedají za volant znovu. Trestný čin poškozování cizí věci bývá většinou spojen i s výtržnictvím, kdy si pachatel svoji agresi, stoupající adrenalin „vybíjí“ na poškozování cizího majetku, rozbíjením a ničením zaparkovaných vozidel, pouličního osvětlení, prodejních výloh. V současné době nejvíce převládá sprejerství, kdy nástřiky se nejvíce objevují na fasádách domů a železničních soupravách, přičemž nerozhoduje výše způsobené škody. U trestného činu neoprávněné užívání cizí věci navážu na krádeže kabelek a peněženek, neboť již skoro každý nosí u sebe nějakou platební kartu, a ten kdo ji má v neoprávněném držení a užije ji, vystavuje se trestnímu postihu. Provedl jsem výčet trestných činů, které se denně v mojí praxi objevují a výsledky zjištěné k četnosti soudních postihů tomuto stavu vlastně odpovídají.

Příjemným zjištěním byl výsledek u otázce č.8, že v minulosti mělo trest OPP uloženo již dvanáct osob z padesáti, takže v době prováděného průzkumu vykonávali tento trest již podruhé. Zde spatřuji velkou nevýhodu dotazníkové metody, protože bych si přál s těmito dvanácti lidmi osobně hovořit a zajímalo by mě daleko více informací než se dalo podchytit zmíněnou metodou.

Vyhodnocením výsledků pod otázkou č.9 jsem zjistil, že 29 osob z celkového počtu 50 dotázaných bylo před výkonem trestu OPP bez zaměstnání. Může to být způsobené tím, že na okrese Nymburk převládá celkově nízká pracovní kvalifikace. Úřad práce sice nabízí dostatek pracovních míst, ale obsazení většiny z nich vyžaduje určitou pracovní kvalifikaci nebo předpoklad její doplnění a zvyšování. I když v nabídce tohoto úřadu bývají rekvalifikační kurzy, této nabídky využije zřejmě jen malé procento nezaměstnaných. Jedním z požadavků

evidovaných uchazečů o zaměstnání je práce s ubytováním. Tento požadavek lze splnit jen v omezeném množství, neboť ubytovací kapacity na okrese Nymburk chybí. Dojíždění za prací mimo hranice okresu Nymburk je pro některé nezaměstnané dalším finančním problémem, někdy bývá problém skutečně v časovém spojení a v omezení spojů. I když lze připustit i tu variantu, že některým nezaměstnaným se zkrátka dojíždět nechce, a to z různých osobních důvodů.

Co se týče počtu uložených hodin OPP, **do výše 400 hodin** mělo tento trest uloženo 21 odsouzených, ostatní měli trest co do počtu hodin OPP nižší. Je pravděpodobné, že pokud trest OPP vykonává pachatel, jenž byl v minulosti již dvakrát nebo třikrát soudně trestán, počet uložených hodin OPP v rámci trestu u něj může dosáhnout až této výše. Znamená to, že ve své trestné činnosti pokračuje a předchází trest co do výše uložených hodin ho nemotivoval k nápravě. Osobně vidím tři možnosti, jak se odsouzený k vyměřeným hodinám postaví. Jeden odsouzený se rozhodne raději trest OPP vykonat a požívat všechny výhody života na svobodě, druhý se rozhodne trest OPP vykonat tzv. napůl a zbytek si „odsedět“, neboť nějaký ten den ve vězení se dá přežít a třetí si může říct, že ve vězení to bude lepší, protože stejně žádnou rodinu nemá, tam se o něj postarají a nikdo tam po něm nebude chtít žádnou práci, maximálně aby vytřel chodbu, vždyť stejně nikdy nepracoval. Domnívám se, že trest OPP **do výše 400 hodin** nevykonají všichni odsouzení, neboť výši uložených hodin považují za „galeje“ a nikoli trest.

V rámci výkonu trestu OPP **vyhovují odsouzeným nejvíce úklidové práce**, vybralo si je 23 odsouzených. Myslím si, že odsouzeným chybí dovednosti na takové úrovni, aby mohli vykonávat i jiný typ práce v rámci trestu OPP. Jsou to především odsouzení se základním vzděláním, nedoučení, navyklí vést zahálčivý život. Při vykonávání úklidových prací zaměstnají pouze fyzické síly, není přesně stanoveno hodnocení úklidu, zda byl úklid proveden dobře nebo výborně, za odvedenou práci jakýmkoli jim vlastním způsobem nepocítují žádné uspokojení a motivaci ke zlepšení tohoto typu práce. Ačkoli může být pro většinu odsouzených k trestu OPP tento trest ponižující tím, že ho vykonávají i na veřejnosti, v místě trvalého bydliště, kde je při výkonu tohoto trestu mohou vidět jejich známí, spolupracovníci, sousedé, přesto se 34 dotázaných z řad odsouzených, z celkového počtu 50, rozhodlo trest OPP vykonat v trvalém bydlišti. Neměl jsem možnost osobně se těchto odsouzených zeptat, proč zvolili práci v trvalém bydlišti, ale domnívám se, že v trvalém bydlišti jsou zkrátka doma, cítí zde určité zázemí, **dojíždění by mohlo být finanční zátěží**, ale hlavně vykonají obecně prospěšnou práci ve svém regionu, kde žijí a časem je možná právě ten známý, soused, který je při práci viděl, pochválí, že ten natřený plot kolem dětského hřiště je teď moc pěkný, a teprve pak budou na svoji práci pyšní. Vzhledem k tomu, že průzkum probíhal ve sledovaném období **od 1.6.2005 do 30.9.2005**, kdy dny bývají delší, rozhodlo se 34 odsouzených vykonávat obecně prospěšné práce ve všední

den. Možná i podvědomí, že ve všední den pracuje většina lidí a o víkendu odpočívají, je vedlo k tomu, že zvolili možnost vykonávat obecně prospěšnou práci ve všední den. Na dotaz, zda odsouzení výkonem trestu OPP něco získali, z nabídnutých možností převážná většina, 32 odsouzených, uvedla, že nic. Zřejmě se jedná o ty odsouzené, které trest OPP vykonají, ale od začátku až do konce ho považují skutečně za trest rovnající se trestu odnětí svobody, chtějí na tuto část svého života rychle zapomenout a víc si ho ničím nepřipomínat. Jen malé procento z 50 odsouzených uvedlo, že získalo dovednosti(10%) a pracovní poměr (12%). Z vlastního shromažďování dostupných informací k výkonu trestu OPP vím, že existují i případy, kdy odsouzený vykonával obecně prospěšné práce v rámci úklidu a péče o zeleň příslušného města, a jelikož město bylo s jeho prací spokojeno, získal i stálý pracovní poměr. Jen o pět osob více, celkem 37, uvedlo, že výkon trestu OPP je o nic nepřipravil, ale je smutné, že z celkového počtu 50 odsouzených jich 7 přišlo o přátelé , a 4 dokonce o rodinu. To svědčí o tom, že neměli opravdoví přátelé a v rodině neměli dostatečné zázemí. I přátelé a rodinní příslušníci chápou uložený trest OPP jako ponižující a neunesou skutečnost, že by se k nim odsouzený, vykonávající trest veřejně a na veřejnosti měl hlásit. V tom samém duchu se vyjádřilo 25 osob, že uložený trest OPP je ponižující, jako vyhovující ho hodnotilo pouze 16 osob. Zřejmě vzhledem k nezažité praxi trestu OPP, 24 osob nevědělo, zda by místo výkonu trestu OPP přijalo trest jiný.

Na základě zodpovězených otázek z dotazníků „B“ od poskytovatelů nabídek OPP jsem zjistil, že vedou práce úklidové, stavební a jiné pomocné práce. Z padesáti odsouzených jich deset vykonalo trest OPP během měsíce červenec, ,ale v průběhu výzkumu do konce září 2005 tento trest nevykonalo 25 odsouzených. Podle mého názoru se mohou tomuto trestu z různých důvodů vyhýbat, fyzická práce je pro ně skutečným trestem, někteří odsouzení nespolupracují se střediskem PMS, a někteří mohli trvalé bydliště i opustit a před výkonem trestu OPP se skrývají a domnívají se, že se mu tak vyhnou. **Poskytovatelé nabídek OPP vidí hlavní problém u odsouzených v jejich absenci, v nedodržování harmonogramu práce a v porušování povinností.** Podle mého názoru je to dáno i tím, že 29 odsouzených bylo před výkonem trestu OPP nezaměstnaných, byli vyřazeni z pracovního procesu, a chyběla jim jakákoli pracovní morálka. Nejčastějším a osvědčeným způsobem kontroly a dohledu nad výkonem práce odsouzeného je evidence příchodů a odchodů, další způsoby kontroly jsou zatím experimentem. Stejně jako odsouzení, uvedli i poskytovatelé, že odsouzení se snaží vykonávat trest OPP ve všední den než o víkendu. Co se týče způsobu motivace odsouzených při výkonu trestu OPP, tak přibližně polovina poskytovatelů odsouzené povzbuzuje do další práce a na druhou stranu téměř polovina poskytovatelů odsouzené vůbec k práci nemotivuje, což je dáno zejména jejich

osobním přístupem, kdy odsouzení se v některých případech stávají pro poskytovatele nepřínosným závažím. Podle jejich názoru nemají odsouzení většinou o práci zájem, minimálně se snaží spolupracovat jen výjimečně o práci projeví zájem. Pokud dojde ze strany poskytovatelů **k ukončení spolupráce s odsouzeným**, tak jako nejčastější důvod převažuje nadměrné požívání alkoholu, nekvalitní práce a absence, což je dáno osobními vlastnostmi odsouzených, jejich pracovní morálkou a nezájmem o práci. **Kvalita vykonané práce a působení probačního úředníka může kladně ovlivnit postoje společnosti.** Nízká kvalita prováděné práce je špatným příkladem a ani pachatelé sami v ní zpravidla nenacházejí uspokojení, neboť se jim nedostane potřebného uznání. Výkonem trestu OPP odsouzení nic nezískají, pouze menší procento může získat dovednosti a stálý pracovní poměr. Během prováděného výzkumu muselo z 10 dotázaných 6 poskytovatelů žádat o spolupráci PMS, přičemž spolupráci s PMS hodnotili všichni jako dobrou, **ale celkově trest OPP jako neúčelný a problematický**, přičemž jeho negativní stránku spatřují **zejména v nadměrné administrativě.**

4 Závěr

Cílem této práce bylo vyjádřit se k problematice **trestu obecně prospěšných prací** a pokusit se shrnout jak poznatky teoretické, tak s pomocí problematiky znalých osob (pracovníků PMS, odsouzených a poskytovatelů OPP) získat poznatky k tomuto trestu v praxi. Je zřejmé, že oblast alternativního trestání je natolik široká, že ji nelze zpracovat v celém rozsahu, ale pokusil jsem se podat co možná nejpodrobnější přehled základních otázek týkajících se trestu obecně prospěšných prací.

Práce, která má být vykonána, musí odpovídat nejen potřebám a schopnostem pachatele, ale i lokálním podmínkám. V souvislosti s tímto lze leckdy narazit na odpor a určité znepokojení obyvatelstva v místě výkonu práce, jedná-li se o pachatele určité závažnosti. Češi rozhodně nejsou o nic nehodnější či dokonce kriminálničtější národ než ostatní. Měli jsme jen zaběhnutý systém: „**Spáchals úmyslný trestný čin ? Do vězení s tebou !** “. Třetina uložených trestů byl právě trest odnětí svobody nepodmíněně. V celách byly zhruba dvě třetiny odsouzených, kteří dostali maximálně dvouletý trest vězení. Otázkou je, jaký byl pak efekt trestu u těchto odsouzených. Jako trest i poučení do budoucna stačí, když odsouzení musí každý měsíc splácet dluh (peněžitý trest) nebo když nad nimi „ **visí** “ hrozba opravdového vězení (podmíněný trest).

Okolí má často obavy z možného konfliktu a automaticky se staví k celému institutu obecně prospěšných prací záporně. K úspěšnému výkonu práce je také potřeba pochopení spoluobčanů a určitý stupeň tolerance. Základem je skutečnost, že **společnost by měla být informována o tom, že trest obecně prospěšných prací je možné uložit pouze za méně závažné trestné činy** namísto krátkodobého trestu odnětí svobody. Recidivujícímu vrahovi nebo těžkému násilníkovi trest OPP nemůže být uložen a takovéto osoby by byly pro výkon trestu OPP naprosto nevhodnými. Je třeba provádět výběr adepta pro výkon tohoto trestu velmi pečlivě, na základě důkladné analýzy celkové situace. **Odsouzeným, kteří zůstanou na svobodě, se také daleko lépe hledá práce, bydlení, sociální a rodinné zázemí.**

5 Návrh opatření

Vzhledem k faktu, že nepodmíněné tresty odnětí svobody mají spíše desocializační než resocializační účinky, je žádoucí, aby byly uplatňovány pouze jako „ultima ratio“, jako poslední možné řešení. Nezanedbatelnou skutečností je i negativní působení vězeňského prostředí na psychiku všech osob, které se uvnitř vězení nachází. Jedná se jak o samotné odsouzené, tak i o ty, kteří ve vězeňství pracují. Považuji za bloudění v začarovaném kruhu, pokud odsouzený k trestu odnětí svobody získá za svého pobytu ve vězení nové zkušenosti a znalosti o zdokonalení páčání trestné činnosti, po propuštění spáchá další trestný čin a vrací se opět do vězení. Trest odnětí svobody napomáhá pachateli adaptovat se nikoli ve společnosti, ale spíše v kriminálním prostředí. U recidivistů se tak výrazně snižuje možnost, že by je soud přinutil k respektování našich zákonů a vychoval z nich řádné občany. Pokud se trest mívá svým účinkem, tak je načase začít hledat vhodné alternativy, které by nevyhovující trest nahradily. Je nutné najít efektivnější způsoby zacházení s pachateli trestných činů a pokusit se trest odnětí svobody nahradit tresty vykonávanými na svobodě.

Ačkoli se **novelou trestního zákona a trestního řádu č.265/2001 Sb.** podstatně změnila koncepce celého **trestu obecně prospěšných prací**, a to, podle mého názoru, k lepšímu (např. zjišťování stanoviska pachatele soudcem a možnost výkonu trestu i ve prospěch obecně prospěšných institucí od 1.1.2002), přesto si myslím, že na **české právní úpravě je i po novele znát nedostatek zkušeností** s tímto druhem trestu a v některých bodech by mělo dojít ještě k dalším změnám. **Trest obecně prospěšných prací má kromě svých nesporných výhod i jisté nevýhody** spočívající v opomenutí zákonné úpravy určitých praktických otázek (např. kontrola odsouzených při práci, postih odsouzených za nekvalitně provedenou práci...), což způsobuje problémy zejména při výkonu tohoto trestu. Přestože jsem vycházel ze závěru výzkumu provedeném v okrese Nymburk, podle mého názoru se zákonné nedostatky zákonitě dotýkají všech okresů a krajů. **Zejména by se ale mělo jednat o změny při snížení horní hranice pěti let, změně rozsahu trestu OPP a přizpůsobení tohoto trestu mladistvým pachatelům.** Nejdříve je nutné dát šanci současné úpravě, která by měla ukázat klady a zápory, a až na základě nových zkušeností uvažovat o dalších legislativních krocích. **Nadále je třeba zvyšovat aktuální nabídku obecně prospěšných prací.**

6 Seznam použité literatury

- 1) ČERNÍKOVÁ, Věra. *Sociální ochrana*. Praha : Vydavatelství PA ČR, 1996.
- 2) DRAŠTÍK, Antonín. *Ještě k výkonu trestu obecně prospěšných prací*. Trestní právo, 1999.
- 3) KALMTHOUT van, Anton, M. *Uplatňování alternativních sankcí*. Institut pro kriminologii a sociální prevenci. 1996.
- 4) MATOUŠEK, . *Mládež a delikvence*. Praha : Portál, 2003. ISBN 80-7178-771-X
- 5) NEVŘALA, Jan. *Forenzní psychologie*. Ostrava : 2003. ISBN 80-7042-260-2
- 6) NOVOTNÝ, Oto. *Trestní právo hmotné - obecná část*. Praha : Codex, 1997.
- 7) RESTORATIVNÍ JUSTICE. *Obecně prospěšní práce*. Praha 2003. ISBN 80-86436-14-4
- 8) SOTOLÁŘ, Alexandr, . *Alternativní řešení trestních věcí v praxi*. Praha: C. H .Beck, 2000. ISBN 80-7179-350
- 9) SOTOLÁŘ, Alexandr. *Právní rámec alternativního řešení trestních věcí*. Díl první. Příručky Ministerstva spravedlnosti ČR. Praha : 2001.
- 10) VANDUCHOVÁ, Marie. *K novému trestu obecně prospěšných prací*. Právní praxe:1996.
- 11) ZÁKON č. 257/2000 Sb.. *o Probační a mediační službě*. ÚZ 282, vyd. Praha : 2001. ISBN 80-7208-253-1
- 12) ZÁKON č. 141/1961 Sb..*Trestní řád, ve znění pozdějších změn a doplňků*. 16 vyd. Praha : 2001. ISBN 80-7201-304-1
- 13) ZÁKON č. 140/1961 Sb..*Trestní zákon, ve znění pozdějších změn a doplňků*. 16 vyd.Praha : 2001. ISBN 80-7201-304-1
- 14) ZEHR, Howard. *Úvod do restorativní justice*. Praha : 2003. ISBN 80-902998-1-4

7 Seznam příloh

- Příloha č. 1 : Dotazník „A“ (viz text str. 40)
- Příloha č. 2 : Dotazník „B“ (viz text str. 57)
- Příloha č. 3 : Poučení o výkonu trestu obecně prospěšných prací (viz text str. 27)
- Příloha č. 4 : Stanovisko obviněného k uložení trestu obecně prospěšných prací(viz text str.27)
- Příloha č. 5 : Požadavek na vykonání obecně prospěšných prací (viz text str.28)
- Příloha č. 6 : Pozvánka k projednání výkonu trestu obecně prospěšných prací(viz text str.29)
- Příloha č. 7 : Dohoda o realizaci výkonu trestu obecně prospěšných prací (viz text str.30)
- Příloha č. 8 : Projednání podmínek výkonu trestu obecně prospěšných prací (viz text str.31)
- Příloha č. 9 : Poslední výzva k nástupu výkonu trestu obecně prospěšných prací(viz text str.33)
- Příloha č. 10: Doporučený postup střediska Probační a mediační služby ČR (viz text str.31)
- Příloha č. 11: Vzor obsahu seznámení s riziky u vybraných druhů práce (viz text str.30)
- Příloha č. 12: Návrh Probační a mediační služby ČR, na přeměnu trestu obecně prospěšných prací (viz text str.33)
- Příloha č. 13: CD